

Adgangen til at dømme forældre til fælles forældremyndighed

af SABRINA DAM

Reglerne om forældremyndighed reguleres i forældreansvarsloven, der trådte i kraft ved lov nr. 499 af 6. juni 2007. Juridisk set var loven på flere måder nydannende, idet loven medførte en ny tilgang til begrebet forældremyndighed, således er det lovens klare udgangspunkt, at forældre har fælles forældremyndighed og at dette fællesskab fortsætter efter en samlivsophævelse. En af de væsentligste nyskabelser i loven, er adgangen til at dømme forældre til fælles forældremyndighed, reglerne herfor findes i loven § 11 og § 14, stk. 1. Bestemmelserne giver henholdsvis mulighed for, at dømme forældre med fælles forældremyndighed til at fortsætte denne, selvom den ene ikke ønsker det og mulighed for at bestemme, at der skal være fælles forældremyndighed i tilfælde, hvor den ene forælder har forældremyndigheden alene. Den 1. oktober 2012, trådte revisionen af forældreansvarsloven med lov nr. 600 af 18. juni 2012 i kraft. Formålet med revisionen er, at understrege lovens grundprincip om forældrenes fælles ansvar for barnet. Samtidig skal loven øge muligheden for – og understrege lovens andet grundprincip om – at træffe afgørelser, som er til barnets bedste og øge muligheden for at skærme barnet mod forældrenes konflikt. Forældreansvarsloven opstiller således to grundprincipper, hvorfor det er af interesse, at undersøge hvordan disse vægtes, i forhold til adgangen til at dømme forældre til fælles forældremyndighed. Efter en gennemgang af forarbejderne og domspraksis viser det sig, at grundprincipperne ikke altid er uforenelige, men hvor forældreansvarslovens hovedprincip om fælles forældremyndighed, er uforenelig med lovens andet grundprincip, om barnets bedste, er det på nuværende tidspunkt barnets bedste, der vægter tungest.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indholdsfortegnelse	1
1. Indledning.....	3
1.1 Problemformulering	3
1.2 Afgrænsning	3
2 Historisk overblik	4
2.1 Forældreansvarslovens baggrund	4
2.2 Forældreansvarslovens tilblivelse.....	6
2.3 Internationale konventioner	8
3 Forældreansvarsloven § 11	9
3.1 Baggrund	9
3.2 Formål og anvendelsesområde	11
3.3 Rettens adgang til at dømme til fortsat fælles forældremyndighed eller ophæve den fælles forældremyndighed.....	17
3.3.1 Tungtvejende grunde	20
3.3.1.1 Svære og uovervindelige samarbejdsproblemer	21

3.3.1.2	Vold m.v.	21
3.3.1.3	Samarbejdschikane	22
3.3.1.3.1	Frygt for bortførelse	23
3.3.1.4	Uegnet som forældremyndighedsindehaver	23
3.3.1.5	Manglende interesse for at varetage omsorgen for barnet m.v.	24
3.3.1.6	Uenighed om væsentlige enkeltspørgsmål m.v.	24
3.3.2	”upraktisk”	25
3.4	Retsvirkninger og tvangsfuldbyrdelse	25
3.5	Retspolitik.....	27
3.5.1	Lovgivers intension	27
3.5.2	Konklusion	28
4	Forældreansvarslovens § 14	28
4.1	Baggrund	28
4.2	Anvendelsesområde.....	29
4.3	Rettens adgang til at dømme til fælles forældremyndighed i sager, hvor der er eneforældremyndighed § 14	31
4.3.1	Afgørelser om fælles forældremyndighed	32
4.3.1.1	Domme om etablering af fælles forældremyndighed	33
4.3.1.2	Domme, hvor der ikke etableres fælles forældremyndighed.....	34
4.3.2	Overførsel af forældremyndighed	35
4.3.2.1	Domme om overførsel af forældremyndighed	35
4.3.2.2	Domme, hvor forældremyndigheden ikke er blevet overført til den anden forælder	36
4.4	Retsvirkninger og tvangsfuldbyrdelse	37
4.5	Retspolitik.....	38
4.5.1	Konklusion	38
5	Konklusion	39
6	Perspektivering.....	39
Litteratur- og forkortelsesliste		40
Udvalgsarbejde:		40
Love og forarbejder:		40
Litteratur:		42
Artikler:		42
Vejledninger:		43
Internetsider:		43
Domme:		44

1. Indledning

Når drømmen om kernefamilien smuldrer i en skilsmisse, opstår spørgsmålet, hvad med børnene? Forældreansvarsloven kan benyttes til at besvare dette spørgsmål.

Juridisk set indeholder forældreansvarsloven af 1. oktober 2007 nydannelser, idet loven medførte en ny tilgang til begrebet *forældremyndighed*, da det således er lovens klare udgangspunkt, at forældrene har fælles forældremyndighed og at dette fællesskab omkring barnet fortsætter efter en samlivsophævelse. En af de væsentligste nyskabelser i forældreansvarsloven, er adgangen til at dømme forældre til fælles forældremyndighed, reglerne hertil findes i lovens § 11 og § 14, stk. 1. Bestemmelserne giver henholdsvis mulighed for at dømme forældre med fælles forældremyndighed til at fortsætte denne, selvom den ene ikke ønsker det og muligheden for at bestemme, at der skal være fælles forældremyndighed i tilfælde, hvor den ene forælder har forældremyndigheden alene. Den 1. oktober 2012 blev kriteriet for FOL § 11, 2. pkt. ændret, således at retten kun kan ophæve den fælles forældremyndighed, hvis der er holdepunkter, for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste. Da der er tale om en forholdsvist ny retsregel, er det af interesse nærmere at undersøge bestemmelsens indhold og betydningen heraf.

1.1 Problemformulering

Et centralt formål med revisionen af FOL § 11, 2. pkt., var i højere grad, at sikre, at der træffes afgørelser, som er til barnets bedste og således yderligere at understrege, at situationer hvor det positive for barnet i, at der dømmes til fælles forældremyndighed, overskygges af forældrenes alvorlige konflikter skal undgås¹. Derfor er det interessant at overveje, om de nye kriterier reelt understøtter barnets bedste. Endvidere er det af interesse, at undersøge hvilke kriterier, der ligger bag FOL § 14, stk. 1, og om disse kriterier fremmer lovgivers intentioner, med udgangspunkt om fælles forældremyndighed. Afhandlingen udarbejdes derfor efter problemformuleringen: *Hvordan vægtes forældreansvarslovens grundprincipper om fælles ansvar for barnet og barnets bedste i lovens § 11 og § 14, stk. 1?*

Da retspraksis på området stadig er forholdsvist begrænset, vil opgaven endvidere søges besvaret ud fra en analyse af lovens regler og forarbejder, samt inddragelse af relevant litteratur.

1.2 Afgrænsning

Da afhandlingen har sit fokus på at klarlægge, hvordan forældreansvarsloven vægter lovens grundprincipper i FOL § 11 og § 14, stk. 1, vil hovedvægten ligge på netop disse bestemmelser.

For at sætte forældreansvarsloven i perspektiv, foretages en kortere gennemgang af lovens historiske udvikling.

Herefter følger en redegørelse af henholdsvis FOL § 11 og § 14, stk. 1, med henblik på at fastlægge formål og anvendelsesområde. Herunder foretages en dybdegående analyse, hvor de kriterier, der indgår i rettens vurdering efter de respektive bestemmelser, vil blive belyst. Hertil må det bemærkes, at sagsbehandlingen ikke vil blive gennemgået. Endeligt vil retsvirkninger og tvangsfuldbyrdelse blive beskrevet.

Da hensigten med afhandlingen alene er, at belyse adgangen til at dømme forældre til fælles forældremyndighed, foretages der således ikke en beskrivelse af hele den med lov nr. 499 af 6. juni 2007 og lov nr. 600 af 18. juni 2012 indførte retstilstand. Herunder skal det præciseres, at der i afhandlingen ikke redegøres for retsstillingen vedrørende FOL § 14, stk. 2. Det bemærkes tillige, at der ikke i afhandlingen tages nærmere stilling til retstilstanden i forhold til § 11 fra lov nr. 499 af 6. juni 2007.

¹LFS 157, bem., afsnit 2, pkt. 1

Endvidere omtales problemstillingen i forhold til forældreansvarsloven og skolevalg kun perifert.

2 Historisk overblik

2.1 Forældreansvarslovens baggrund

Reglerne om forældremyndighed² og samvær har med årene gennemgået flere ændringer. Oprindeligt var forældremyndighed og samvær reguleret i lov om umyndighed og værgemål, som ligeledes indeholdt regler om værgemål. I 1996 blev reglerne om forældremyndighed og samvær udskilt til en særskilt lov, først under navnet lov om forældremyndighed og samvær, siden erstattet af forældreansvarsloven. Fortolkningsbidrag til bestemmelserne i forældreansvarsloven kan derfor findes, såvel i forarbejderne til lov om umyndighed og værgemål, såvel som til lov om forældremyndighed og samvær³.

Lov om umyndighed og værgemål⁴ trådte i kraft den 1. oktober 1922 ved lov nr. 277 af 30. juni 1922, hvor lovens kap. 3 behandlede bestemmelserne om forældremyndighed⁵. Loven byggede på betænkninger afgivet af Familieretskommissionen i 1913 og 1921⁶.

Myndighedslovens kap. 3 om forældremyndighed og samvær, blev efter forslag fra ægteskabsudvalget af 1957 betænkning II, nr. 369/1964 ændret ved lov nr. 256 af 4. juni 1969 om ægteskabsindgåelse og opløsning. Ændringerne indebar, at reglerne om gifte forældres forældremyndighed efter separation og skilsmisse, blev overført fra myndighedsloven til ægteskabsloven, men de øvrige regler, herunder om samværsret forblev i myndighedsloven. Ændringer i myndighedslovens § 27 skabte ligeledes mulighed for, at faderen til et barn udenfor ægteskab kunne få samvær med barnet, hvilket ikke tidligere havde været muligt⁷. Lov nr. 280 af 7. juni 1972 gav faderen mulighed for at få tildelt forældremyndigheden over et barn, født udenfor ægteskabet, i de tilfælde hvor moderen ønskede, at bortadoptere barnet⁸. Ved lov nr. 244 af 8. juni 1978 blev det ved ændring af myndighedslovens § 28, muligt, at faderen til et barn udenfor ægteskab, ved dom, kunne få tillagt forældremyndighed, trods moderens protest. Det skal dog bemærkes, at der var tale om nogle snævre betingelser⁹.

Justitsministeren nedsatte i 1969 ægteskabsudvalget, som fik til opgave at overveje, om der var behov for ændringer af den familieretlige lovgivning. Desuden afgav børnekommissionen under Socialministeriet i starten af 1981 sin slutbetænkning, indeholdende overvejelser om børns familieretlige stilling. Justitsministeren nedsatte i sommeren 1981 en arbejdsgruppe, dennes opgave blev at udarbejde et udkast til en revision af myndighedslovens kap. 3 om forældremyndighed, samt reglerne om forældremyndighed og forældremyndighedsagers behandling efter lov om ægteskabsindgåelse og opløsning og retsplejeloven. Der skulle i arbejdsgruppens arbejde tages udgangspunkt i ovennævnte betænkninger, afgivet af ægteskabsudvalget og børnekommissionen, derudover de lovrevisioner, der var gennemført eller overvejedes i de øvrige nordiske lande¹⁰.

²Det følger af FOL § 1 at børn og unge under 18 år er under forældremyndighed, medmindre de har indgået ægteskab

³Krone Christensen, afsnit 1, pkt. 1

⁴Herefter Myndighedsloven

⁵Dengang betegnet *samkvemsret*

⁶Krone Christensen, afsnit 1, pkt. 2

⁷Krone Christensen, afsnit 1, pkt. 3

⁸Kronborg, s. 123

⁹Krone Christensen, afsnit 1, pkt. 3

¹⁰Krone Christensen, afsnit 1, pkt. 4-5

I 1983 afgav arbejdsgruppen betænkningen: *Forældremyndighed og samværsret*, betænkning nr. 985/83¹¹, som kom til at danne grundlag for fremsættelsen af lovforslag nr. L 24¹². Lovforslaget svarede i det væsentlige til arbejdsgruppens betænkning og arbejdsgruppens udkast til lov om ændring af myndighedsloven og ægteskabsloven. Lovrevisionen blev gennemført ved lov nr. 230 og 231 af 6. juni 1985 og trådte i kraft den 1. januar 1986. Revisionen overførte reglerne om forældremyndighed fra ægteskabsloven til myndighedsloven, således at reglerne herom blev samlet i én lov sammen med reglerne om samvær. Bestemmelserne om forældremyndighed og samvær blev endvidere flyttet til myndighedslovens kap. 2 og den hidtidige betegnelse, *samkvæmsret* blev ændret til *samværsret*. Med lovændringen blev der bl.a. indført adgang til, at ugifte forældre og forældre der er separeret eller skilt, kunne indgå en aftale om fælles forældremyndighed, at der før der træffes afgørelse i sager om forældremyndighed eller samvær, skulle finde en samtale sted med børn, der var fyldt 12 år¹³ og at afgørelser med tvist om forældremyndighed i alle tilfælde skulle træffes af domstolen og ikke som tidligere statsamtet¹⁴.

På opfordring af Folketingets Retsudvalg, besluttede Justitsministeriet i 1993 at nedsætte Forældremyndighedsudvalget, som skulle analysere og eventuelt fremsætte forslag til ændring af myndighedslovens regler vedrørende fælles forældremyndighed, familiesagkyndig rådgivning og udøvelsen af samværsret. Forældremyndighedsudvalgets arbejde førte til betænkningen: *Fælles forældremyndighed, samværsvanskeligheder, børnesagkyndig rådgivning*, betænkning nr. 1247/94¹⁵ og endte med fremsættelse af lovforslag nr. L 176¹⁶. Lovforslaget svarede i det væsentlige, til det lovudkast Forældremyndighedsudvalget havde afgivet i betænkning 1994, det skal dog bemærkes, at behandlingen af lovforslag nr. L 176 medførte enkelte tilføjelser til loven, som ikke var blevet foreslået af Forældremyndighedsudvalget¹⁷.

Lov om forældremyndighed og samvær, lov nr. 387 af 14. juni 1995, trådte i kraft den 1. januar 1996 og medførte bl.a., at der jf. § 6 blev indført en anmeldelsesordning for aftaler om fælles forældremyndighed, at der også ved fælles forældremyndighed kunne træffes afgørelser om samvær, jf. § 16, at der blev givet adgang til at træffe afgørelser om anden kontakt, jf. § 18 og endeligt, at den af forældrene, som ikke havde forældremyndigheden, fik ret til at få orientering om barnet fra børneinstitutioner, skoler samt social- og sundhedsvæsenet, jf. § 19¹⁸. Betegnelsen *samværsret* blev endvidere ændret til *samvær*¹⁹.

Loven om forældremyndighed og samvær har med årene gennemgået adskillige ændringer. Som følge af at revselsesretten blev afskaffet, blev affattelsen, af lovens § 2, stk. 2 ændret ved lov nr. 416 af 10. juni 1997. I 2002 blev der gennemført en række ændringer med lov nr. 461 af 7. juni 2001, dette som følge af, at børneloven indførte en adgang for ugifte forældre til, at afgive en omsorgs- og ansvarserklæring for derved at opnå fælles forældremyndighed. Desuden blev § 7 i lov om forældremyndighed og samvær ophævet, da det ikke længere var et vilkår, at der skulle tages stilling til

¹¹Herefter Betænkning 1983

¹²Lov om ændring af myndighedsloven m.v.

¹³Efter myndighedslovens § 26

¹⁴Krone Christensen, afsnit 1, pkt. 6

¹⁵Herefter Betænkning 1994

¹⁶Lov om forældremyndighed og samvær

¹⁷Krone Christensen, afsnit 1, pkt. 7-8

¹⁸Ved vedtagelsen af forældreansvarsloven blev FML § 19 videreført i FOL § 23, dog bl.a. med den udvidelse, at forældre uden del i forældremyndigheden nu har ret til efter anmodning at få orientering om og deltage i generelle sociale arrangementer i barnets institution eller skole, jf. § 23, stk. 2. FOL § 23, stk. 2, er imidlertid ved lov nr. 600, af 18. juni 2012 ophævet, dog har forældre uden del i forældremyndigheden fortsat ret til orientering om barnet og til at få udleveret dokumenter efter FOL § 23, stk. 1. LFS 157, afsnit 3.5.2, pkt. 1

¹⁹Krone Christensen, afsnit 1, pkt. 9

forældremyndigheden i forbindelse med separation og skilsmisse. Endeligt blev der i § 29, stk. 2, indsat en bestemmelse der medførte, at der i forældremyndigheds- og samværssager skulle finde en samtale sted med barnet, hvis barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsagde det, dette uafhængigt af om barnet var under 12 år. Ønsket om regelforenkling på det familieretlige område m.v. førte til lov nr. 446 af 9. juni 2004 om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love, hvor anmeldelsesordningen for aftaler om forældremyndighed blev udvidet, således at aftaler om ophør af fælles forældremyndighed og aftaler om overførsel af forældremyndighed mellem forældrene nu også blev omfattet. Samtidigt skærpedes kriteriet for ændringer af aftaler og afgørelser om samvær og orienteringsretten efter § 19 blev udvidet²⁰.

Som følge af kommunalreformen på det familieretlige område, blev der ved lov nr. 525 af 24. juni 2005 om ændring af lov om forældremyndighed og samvær, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love, som trådte i kraft den 1. januar 2007, foretaget en række væsentlige ændringer i loven. Behandlingen af sager om forældremyndighed, bopæl og samvær også i tvisttilfælde, skulle fremadrettet begynde i statsforvaltningerne og kunne dermed ikke længere anlægges direkte ved domstolene. Intentionen med denne ændring var at opnå forligsmæssige løsninger mellem forældrene gennem statsforvaltningens tilbud om børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling, samt at give forældrene mulighed for at opnå en samlet løsning på spørgsmål om bl.a. forældremyndighed og samvær²¹. Endeligt indeholdt lov nr. 434 af 8. maj 2006 om Haagerbørnekonventionen en ændring. Der blev således i lov om forældremyndighed og samvær indsat en bestemmelse, der henviste til de internationale kompetenceregler i retsplejeloven, således at retsplejelovens regler, som regulerer domstolens internationale kompetence i forældremyndighedssager, også gælder for statsforvaltningernes internationale kompetence i sager om forældremyndighed og samvær m.v.²².

Endeligt skal det bemærkes at de 15 statsamter²³ med lov nr. 542 af 24. juni 2005, med virkning af den 1. januar 2007, blev erstattet af fem statsforvaltninger. Dette betød, at statsforvaltningerne overtog opgaverne, som var henlagt til statsamterne efter lov om forældremyndighed og samvær²⁴.

2.2 Forældreansvarslovens tilblivelse

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender besluttede i marts 2005 at nedsætte udvalget om Forældremyndighed og Samvær, eftersom reglerne om forældremyndighed og samvær var blevet kritiseret for ikke i tilstrækkelig grad, at inddrage børneperspektiv og sikre barnets ret til begge sine forældre. Udvalget fik derfor til opgave, at undersøge om reglerne om forældremyndighed og samvær var tidssvarende og om de i tilstrækkelig grad sikrede varetagelsen af barnets interesser og behov²⁵.

Den 26. marts 2006 afgav udvalget betænkning nr. 1475: *Barnets perspektiv. Forældremyndighed. Barnets Bopæl. Samvær. Tvangsfuldbyrdelse*²⁶. Betænkningen indeholdte overvejelser og forslag til styrkelse af barnets perspektiv, deriblandt styrkelse af det børnesagkyndige element i domstolens behandling af sager om forældremyndighed og samvær. Derudover indeholdte betænkning 2006 overvejelser og forslag til regulering af spørgsmål om fælles forældremyndighed mod den ene forælders protest og mulighed for at træffe afgørelse om barnets bopæl. Endeligt blev barnets ret til

²⁰Krone Christensen, afsnit 1, pkt. 10

²¹Krone Christensen, afsnit 1, pkt. 11

²²Krone Christensen, afsnit 1, pkt. 11

²³Inklusiv Københavns Overpræsidium

²⁴Krone Christensen, afsnit 1, pkt. 12

²⁵Krone Christensen, afsnit 2, pkt. 1-2

²⁶Herefter Betænkning 2006

samvær med både dets forældre og nærmeste pårørende, samvær halvdelen af tiden, samvær med mindre børn og praksis vedrørende afslag på eller ophævelse af samvær overvejet²⁷.

Den 5. december 2006 blev der indgået en politisk aftale om forslag til lov om forældreansvar. Aftalen byggede på indholdet af betænkning 2006 og det fremgår af den politiske aftale, at aftalepartierne med forslaget ønskede en grundlæggende ændring af området således, at det var barnets ret til begge sine forældre- og ikke forældrenes ret til barnet- der skulle være det bærende element for afgørelserne. Det fremgår desuden af den politiske aftale om forslag til lov om forældreansvar, at forældre har et fælles ansvar for deres barn – uanset om samlivet mellem dem er ophævet. At afgørelser træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet – og barnets perspektiv skal belyses i alle sager. Barnet må ikke blive – eller føle sig – ansvarlig for myndighedernes afgørelser. Det fremgår, at det klare udgangspunkt skal være, at forældrene har fælles forældremyndighed og at dette fællesskab omkring barnet fortsætter efter en samlivsophævelse. Således at forældremyndighed kun kan ophæves, hvis tungtvejende grunde af hensyn til barnet taler for det. I den forbindelse er det centrale, om forældrene kan håndtere deres eventuelle konflikter på en sådan måde, at det ikke går ud over barnet. I det omfang forældrene ikke lever op til det fælles ansvar, kan det være bedst for barnet, at der ikke er fælles forældremyndighed, eller at samværet suspenderes, evt. for en periode²⁸.

Ministeren for familie- og forbrugeranliggender fremsatte den 31. januar 2007 forslag til ny lov om forældreansvar. Lovforslaget byggede på forslaget i betænkning 2006, samt den politiske aftale. Lovforslaget med fem ændringsforslag, blev vedtaget enstemmigt af Folketinget den 10. maj 2007²⁹ og trådte i kraft den 1. oktober 2007, som lov nr. 499 af 6. juni 2007³⁰.

Af bemærkningerne til lovforslag nr. L 133 af 31. januar 2007, fremgår det af den politiske aftale, at der blandt aftalepartierne var enighed om behovet for at følge lovens anvendelse, implementering og effekten af mulighederne i loven. Det blev derfor aftalt, at ministeriet skulle iværksætte et forskningsprojekt, der skulle fremkomme med en evalueringsrapport, hvori omfanget og virkningen af afgørelser om fælles forældremyndighed, betydningen af fokus på barnets perspektiv og inddragelse af barnet, samt resultaterne af forældrenes fælles ansvar for barnet skulle belyses. Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at de daværende statistikker skulle udbygges således, at der kunne tilvejebringes løbende oplysninger om børns familieforhold. Aftalepartierne var også enige om at mødes, når resultaterne af forskningsprojektet forekom, for at drøfte udviklingen³¹.

Justitsministeriet har siden lovens ikrafttræden, afholdt seks møder med Folketingets Retsudvalg³², hvor implementering samt virkning af loven, foruden emner der har været debatteret i pressen, er blevet drøftet³³. I et notat af den 22. juni 2010 er der redegjort for evalueringens ni temaer: Fælles forældremyndighed mod den ene forælders ønske, Barnets bopæl, Barnets perspektiv (inddragelse og initiativret), Vold og anden grænseoverskridende adfærd, Samarbejdschikane, Samvær (deleordninger, transport (det fælles ansvar), samvær med andre), Adgangen til at rejse nye sager om forældremyndighed (og bopæl), Retternes fastsættelse af samvær og Uhensigtsmæssigheder i loven af mere teknisk karakter³⁴. Notatet af den 22. juni 2010 har ført til en evalueringsproces, hvor de ni temaer er centrale, men rapporten omfatter også andre emner, som arbejdet med evalueringen har givet anledning til³⁵. Evalueringen af forældreansvarsloven består af egentlige undersøgelser,

²⁷Krone Christensen, afsnit 2, pkt. 3

²⁸LFS 133, bem., afsnit 1.1 og Krone Christensen, afsnit 2, pkt. 4

²⁹<http://www.ft.dk/samling/20061/lovforslag/1133/89/353/afstemning.htm#dok>

³⁰<http://www.themis.dk/synopsis/index.asp?hovedramme=/synopsis/forside.html>

³¹LFS 133, bem., afsnit 1.1, "Politisk aftale om forslag til lov om forældreansvar", pkt. 11-12

³²I de seneste møder har Folketingets Socialudvalg endvidere deltaget

³³Evaluerings 2011, afsnit 1.1, pkt. 4

³⁴http://www.familiestyrelsen.dk/fileadmin/user_upload/Foraeldremyndighed_og_samvaer/Notat_til_REU.pdf

³⁵Evaluerings 2011, afsnit 1.1, sidste pkt.

herunder SFI's³⁶ evalueringsundersøgelse om dom til fælles forældremyndighed og Justitsministeriets Forskningskontors undersøgelse af statsforvaltningernes og rettens belysning af barnets perspektiv. Evalueringen består endvidere af indsamling af data, gennemgang af praksis, beskrivelser af metoder og sagsgange og inddragelse af relevante aktører, herunder den faglige ekspertgruppe om evalueringen af forældreansvarsloven, som bestod af repræsentanter for Domstolsstyrelsen, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Danske Familieadvokater, Indenrigs- og Sundhedsministeriet³⁷, statsforvaltningerne³⁸ og Familiestyrelsen^{39 40}.

Evalueringen af forældreansvarsloven blev afsluttet i november 2011 da Ankestyrelsens Familie- retsafdeling afleverede rapporten *Evaluering af forældreansvarsloven* til Folketingets Retsudvalg og Socialudvalg⁴¹.

Den 1. oktober 2012 trådte lov nr. 600 af 18. juni 2012 om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister i kraft. Loven er fremsat på baggrund af og bygger på Evaluering af forældreansvarsloven samt en politisk aftale fra 8. februar 2012. Lovforslaget blev vedtaget af Folketinget den 8. juni 2012 med en enkelt teknisk ændring i RPL § 537, stk. 2 og trådte i kraft den 1. oktober 2012⁴².

2.3 Internationale konventioner

Danmark har tiltrådt en række konventioner, som får indflydelse på behandlingen af spørgsmål om forældremyndighed og samvær m.v. En konvention forpligter de lande, der efterfølgende ratificerer den⁴³.

FN's børnekonvention blev vedtaget den 20. november 1989 og ratificeret af Danmark den 19. juni 1991. For Danmarks vedkommende trådte konventionen i kraft den 18. august 1991⁴⁴. FN's Børnekonvention er ikke inkorporeret i dansk lovgivning, men konventionen er en retskilde og dansk lov skal fortolkes i overensstemmelse med konventionen. Se U.2000.1260 V⁴⁵. FN's Børnekonventionen hviler på et værdigrundlag, om respekt for barnet og dets menneskeværd. Dette indebærer ikke, at barnet anses som en ufærdig voksen, men derimod som et menneske, med selvstændig betydning og derfor med egne rettigheder. Blandt konventionens i alt 54 artikler skal her nævnes art. 3, om barnets bedste interesse og art. 12 om barnets ret til at blive hørt⁴⁶. Det skal bemærkes, at art. 3 er en såkaldt portalartikel, hvorfor princippet om barnets bedste skal være vejledende i tolkningen af konventionens øvrige artikler⁴⁷.

31. marts 1953 ratificerede Danmark endvidere *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention* fra 1950 og den blev inkorporeret i dansk ret i 1992 ved Lov om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, jf. lovbekendtgørelse nr. 750 af 19. oktober 1998. Konventionen er tilknyttet en række tillægsprotokoller, hvoraf Danmark har ratificeret de fleste af disse. Den Danske Stat er forpligtet til at sikre, at lovgivningen er i overensstemmelse med konventionen. Ved afgørelsen af

³⁶Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

³⁷Nu økonomi- og Indenrigsministeriet

³⁸Landets fem regionale statsforvaltninger er pr. 1. juli 2013 nedlagt og erstattet af én samlet myndighed under navnet 'Statsforvaltningen' med i alt ni lokale afdelinger rundt om i landet. Lov nr. 647 af 12. juni 2013

³⁹Nu Ankestyrelsen, Familieretsafdelingen

⁴⁰Vestergaard og Krone Christensen, s. 246-247

⁴¹Vestergaard og Krone Christensen, s. 247

⁴²Vestergaard og Krone Christensen, s. 246 og

<http://www.themis.dk/synopsis/index.asp?hoveddramme=/synopsis/forside.html>

⁴³Schultz Jørgensen, s. 38

⁴⁴Krone Christensen, afsnit 5, pkt. 1

⁴⁵http://www.menneskeret.dk/files/pdf/Publikationer/Status/dk/2012/STATUS_2012_IMR-Børn.pdf, side 7

⁴⁶Schultz Jørgensen, s. 38

⁴⁷Betænkning 2006, side 53

konkrete sager skal myndighederne, det være sig både domstolene og de administrative myndigheder, ex officio inddrage konventionen og påse, at rettigheder efter konventionen ikke krænkes⁴⁸.

Danmark har ligeledes tiltrådt Europarådskonventionen af 1980 og Haagerkonventionen af 1980, om børnebortførelser. Konventionerne er gennemført ved lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. *Europarådskonventionen af 1980* omhandler anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og fastlægger under hvilke betingelser en afgørelse om forældremyndighed eller samvær, der er truffet i en kontraherende stat, skal anerkendes og fuldbyrdes i en anden kontraherende stat. *Haagerkonventionen af 1980* handler om de civilretlige virkninger i internationale børnebortførelser og har til formål, at løse de tvister, der opstår, når et barn ulovligt fjernes fra den, som har forældremyndigheden, eller når et barn bortføres fra én stat til en anden⁴⁹.

Danmark undertegnede derudover den 1. april 2003 Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn. Konventionen trådte i kraft i Danmark den 1. oktober 2011⁵⁰.

Afslutningsvist skal *Den Nordiske Ægteskabskonvention* nævnes, da denne regulerer spørgsmålet om, hvornår et lands myndigheder er kompetente til at træffe en afgørelse i sager om forældremyndighed, samvær og værgemål.⁵¹

3 FORÆLDREANSVARSLØVEN § 11

3.1 Baggrund

Af FML § 9, stk. 2, fremgik det, at retten ved uenighed om fælles forældremyndighed måtte afgøre hvem af forældrene, der skulle have forældremyndigheden alene. Forældreansvarslovens § 11 om rettens adgang til at bestemme, om den fælles forældremyndighed skal fortsætte eller ej, indebærer således en ændring af den tidligere retstilstand⁵².

Allerede i betænkning 1994 var spørgsmålet om tvungen fælles forældremyndighed blevet drøftet, men forældremyndighedsudvalget, som afgav denne betænkning, afstod imidlertid fra at fremsætte forslaget, idet udvalget bl.a. anførte, at tvang var et dårligt udgangspunkt for det fællesskab om børnenes fremtid, som er en forudsætning for og selve meningen med fælles forældremyndighed⁵³.

I betænkning 2006 overvejede udvalget om Forældremyndighed og Samvær fordele og ulemper ved, at indføre en adgang for domstolene til at dømme til fælles forældremyndighed mod den ene forældres ønske. Flertallet af udvalget (12 medlemmer)⁵⁴ fandt, at en sådan adgang skulle indføres som en undtagelsesbestemmelse, der således kun skulle anvendes, hvis der var bestemte holdepunkter for at antage, at forældrene ville kunne indgå i et samarbejde om at finde gode løsninger for barnet og at en sådan afgørelse ville være bedst for barnet. Det blev vurderet som afgørende, at der ikke blev truffet afgørelser, der ville indebære, at barnet kom til at befinde sig i et konfliktfelt mellem forældrene, men derimod afgørelser, der havde sigte mod at virke konfliktdæmpende og fremtidssikrende i forhold til barnet. Adgangen til at dømme fælles forældremyndighed, måtte ifølge

⁴⁸Betænkning 2006, bilag 7, afsnit 3

⁴⁹Krone Christensen, afsnit 5, pkt. 2

⁵⁰Krone Christensen, afsnit 5, pkt. 3 og <http://www.familiestyrelsen.dk/boern/haagerboernebeskyttelseskonventionen/>

⁵¹Krone Christensen, afsnit 5, pkt. 4

⁵²Krone Christensen, s. 133

⁵³Betænkning 1994, s. 71 og Krone Christensen, s. 133-134

⁵⁴Mindretallet i udvalget, tre medlemmer, mente derimod ikke, at fælles forældremyndighed mod den ene forældres ønske ville være det bedste for barnet

udvalgets flertal, på ingen måde være en kompromisløsning mellem to stridende parter, et forsøg på mægling mellem forældre eller et forsøg på at *dele sol og vind* lige⁵⁵. Dommeren skulle, efter en vurdering af forældrenes samarbejdsevne og muligheder, pege på elementer i bevisførelsen, der kunne føre til, at en dom til fortsat fælles forældremyndighed måtte antages, at være til barnets bedste⁵⁶.

I lovforslaget blev rettens adgang til at dømme til fælles forældremyndighed imidlertid udvidet betydeligt, idet det blev udgangspunktet, at retten skal dømme til fortsat fælles forældremyndighed, hvor der er uenighed herom. Hvorfor retten efter FOL § 11 kun kan ophæve den fælles forældremyndighed, hvis der foreligger tungtvejende grunde, da udgangspunktet er fælles forældremyndighed, hvilket tager afsæt i barnets ret i to forældre og heri barnets krav på, at begge forældre påtager sig ansvaret og omsorgen for barnet⁵⁷.

Det blev - som nævnt - besluttet at lov nr. 499 af 6. juni 2007 skulle evalueres for at følge lovens anvendelse og implementering, særlig for så vidt angår effekten af de nye muligheder loven gav. Evalueringsbidragende viste, at der generelt var et ønske om, at bevare muligheden for at dømme til fælles forældremyndighed⁵⁸, hvorfor det konkluderedes, at det overordnet set måtte anses som en tilbagegang for området og systemet, hvis det fremadrettet ikke længere skulle være muligt at dømme forældre til fælles forældremyndighed. Familiestyrelsen pegede i den forbindelse på, at dette i øvrigt også i skandinavisk sammenhæng ville være et særsyn^{59 60}. De forskellige evalueringsbidrag viste endvidere, at domstolene syntes at have implementeret FOL § 11 i overensstemmelse med bemærkningerne til denne, hvorefter den fælles forældremyndighed kun kan ophæves, hvor der foreligger tungtvejende grunde⁶¹. Yderligere viser de forskellige evalueringsbidrag, at fælles forældremyndighed er blevet en normal praksis svarende til intentionerne bag forældreansvarsloven⁶².

Evalueringsundersøgelsen om dom til fælles forældremyndighed fremhæver imidlertid også, at undersøgelsen viser en række træk, som peger på, at retstilstanden er usikker og at der bør ske en retspolitisk drøftelse af, hvor meget eller hvor lidt der skal til for at have fælles forældremyndighed, herunder også hvilke forventninger man kan og skal have til forældrene⁶³.

Således tyder resultaterne fra undersøgelsen og adskillige andre bidrag på, at adgangen til at dømme til fælles forældremyndighed er blevet for vidtgående, hvilket i nogle situationer fører til at

⁵⁵Betænkning 2006, s. 151-152, Krone Christensen s. 134 og Evaluering 2011, afsnit 3.2, pkt. 6

⁵⁶Betænkning 2006, s. 151-152

⁵⁷LFS 133, Bem., afsnit 3.2.3., pkt. 3 og Krone Christensen, s. 134

⁵⁸Det skal dog bemærkes, at Børns Vilkår i april 2011 udsendte ændringsforslag til forældreansvarsloven, hvor det bl.a. foreslås, ”at forældremyndighed bør afskaffes, idet dette indebærer stor risiko for, at barnet anbringes og fastholdes i et konfliktfelt”

⁵⁹Muligheden for at dømme til fælles forældremyndighed findes også i Norge og Sverige

⁶⁰Vestergaard og Krone Christensen, s. 247 og Evaluering 2011, afsnit 3.7.2, pkt. 1-3

⁶¹Forældres uenighed om væsentlige enkeltspørgsmål kan ifølge bemærkningerne til lovforslaget kun undtagelsesvist føre til, at den fælles forældremyndighed må ophæves.

Det centrale er, at forældre kan håndtere deres eventuelle uenigheder på en sådan måde, at det ikke går ud over baret. I overensstemmelse hermed fastslår en højesteretsdom, at uenighed om skolevalg i sig selv ikke kan føre til ophævelse af den fælles forældremyndighed, se TFA2010.482/2. Det skal dog bemærkes at der foreligger domme, hvor forældrenes uenighed om væsentlige enkeltspørgsmål fører til ophævelse af den fælles forældremyndighed. Her følger det dog af dommens præmisser at der er foretaget en konkret vurdering af, om der er grundlag for at fravige ovennævnte udgangspunktet, fordi forældrene ikke kan løse deres uenighed på en sådan måde, at det ikke går ud over barnet, se TFA2010.375. Dette fremgår af Evaluering 2011, pkt. 3.4.1

⁶²I 51 pct. af sagerne, hvor mor var indehaver af forældremyndigheden ved sagens start, blev dette ændret til fælles forældremyndighed, og i 53 pct. af sagerne, hvor far var indehaver af forældremyndigheden ved sagens start, blev dette ændret til fælles forældremyndighed. Dette fremgår af Evaluering 2011, pkt. 3.4.3

⁶³Evaluering 2011, afsnit 3.7.3, pkt. 5 og LFS 157, bem., afsnit 3.1.1.2, pkt. 3

anvendelsen sker på barnets bekostning⁶⁴. Derfor er det fra flere sider anbefalet, at FOL § 11 bør levne større rum for at skønne over, om forældrene fremadrettet kan og vil samarbejde til bedste for barnet⁶⁵. Ekspertgruppen⁶⁶ har i den forbindelse peget på muligheden for, at lempe kriteriet *tungtvæjende grunde* og eventuelt indfører det oprindelige forslag fra betænkning 2006, hvorefter der skulle være bestemte holdepunkter for at antage, at forældrene vil kunne indgå i et samarbejde om at finde gode løsninger for barnet og at en sådan afgørelse vil være bedst for barnet. Ekspertgruppen har som en anden mulighed peget på, at det direkte af FOL § 11 skal fremgå, at afgørelsen skal være bedst for barnet og at det i bemærkningerne til denne uddybes, hvilke hensyn der i den forbindelse er særligt fremherskende. Dette ville, efter gruppens opfattelse føre til, at det mere entydigt fremgår, at der skal foretages et samlet skøn over, hvad der er bedst for barnet⁶⁷.

Den 01. oktober 2012 trådte L 600, af 18. juni 2012 - som nævnt - i kræft. Ændringen bygger på overnævnte evaluering samt den politiske aftale, som blev indgået mellem samtlige af Folketingets partier den 09. februar 2012. Det overordnede formål med lovændringen var at understrege forældreansvarsloven grundprincip om forældres fælles ansvar for barnet. Samtidig skulle lovændringen øge muligheden for – og fremhæve lovens andet grundprincip – om at træffe afgørelser, der er til barnets bedste, samt øge muligheden for at skærme barnet mod forældrenes konflikt⁶⁸. I tråd med anbefalingerne i overnævnte evaluering, ændres FOL § 11 således, at der gives mulighed for et større rum for en skønmæssig vurdering af, om det på baggrund af forældrenes samarbejdspotentialer er bedst for barnet, at den fælles forældremyndighed ophæves⁶⁹.

3.2 Formål og anvendelsesområde

FOL § 11 behandler rettens adgang til at træffe afgørelse om, hvorvidt den fælles forældremyndighed skal fortsætte, eller om en af forældrene skal have forældremyndigheden alene, hvor forældre, der har fælles forældremyndighed og som ikke lever sammen, er uenige om den fælles forældremyndighed. Det fremgår af FOL § 11, 2. pkt., at retten kun kan ophæve den fælles forældremyndighed, hvor der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste.

Et centralt formål med revisionen af FOL § 11 er i højere grad, at sikre, at der i forbindelse med vurderingen af om fælles forældremyndighed skal ophæves, at der for fremtiden skal træffes afgørelser, som er til barnets bedste og således yderligere at understrege og undgå situationer, hvor det positive for barnet i, at der dømmes til fælles forældremyndighed, overskygges af forældrenes alvorlige konflikter⁷⁰. Samtidig skal det bemærkes, at ændringen af FOL § 11, 2. pkt., ikke ændre formålet med bestemmelsen, idet der alene er tale om en mindre ændring af bestemmelsen, hvorfor afsættet for vurderingen af, om den fælles forældremyndighed skal ophæves, fortsat er forældreansvarslovens overordnede intention om at fastholde forældrenes fælles ansvar for barnet, bl.a. gen-

⁶⁴LFS 157, bem., afsnit 3.1.1.2, pkt. 3

⁶⁵Evaluering 2011, afsnit 3.7.3, pkt. 9 og Vestergaard og Krone Christensen, s. 247

⁶⁶Familiestyrelsen har nedsat en faglig ekspertgruppe om evalueringen af forældreansvarsloven, som består af repræsentanter for Domstolsstyrelsen, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Danske Familieadvokater, Økonomi- og Indenrigsministeriet, statsforvaltningen og Ankestyrelsens Familieretsafdeling. Styrelsen har endvidere undervejs samarbejdet med Børnerådet og Børns Vilkår samt afholdt et dialogmøde med relevante aktører og interesseorganisationer på området. Endelig har styrelsen i evalueringsprocessen forstærket sit samarbejde med statsforvaltningen på forskellig vis.

⁶⁷Evaluering 2011, afsnit 3.7.3, pkt. 9

⁶⁸LFS 157, bem., afsnit 1.1 og Vestergaard og Krone Christensen, s. 248

⁶⁹Vestergaard og Krone Christensen, s. 248

⁷⁰LFS 157, afsnit 2, pkt. 1

nem et udgangspunkt om fælles forældremyndighed^{71 72}. Det er således lovens klare udgangspunkt, at forældrene har fælles forældremyndighed og at dette fællesskab fortsætter efter en samlivsophævelse. Dette udgangspunkt kommer også til udtryk i FOL § 8, hvorefter den fælles forældremyndighed fortsætter, selvom forældrene har ophævet samlivet, er blevet separeret⁷³ eller skilt, eller deres ægteskab er blevet omstødt. Bestemmelsen omfatter således både gifte og ugifte forældre, der har fælles forældremyndighed⁷⁴. FOL § 8 bevirker, at der ikke skal tages stilling til forældremyndigheden over fælles børn ved opløsning af ægteskab, medmindre en af forældrene anmoder herom efter FOL § 11⁷⁵.

FOL § 11 har nær sammenhæng med FOL § 17, hvorefter retten ved uenighed mellem forældre med fælles forældremyndighed, kan træffe afgørelse om barnets bopæl. Muligheden for at træffe afgørelse om, hvor barnet skal have bopæl, vil kunne træde i stedet for en afgørelse om forældremyndighed, men retten vil også kunne træffe afgørelse om bopæl sammen med afgørelse om forældremyndighed efter FOL § 11⁷⁶. FOL § 11 skal endvidere ses i sammenhæng med lovens § 3, stk. 1, som fastlægger forældremyndighedsindehaverens beslutningsbeføjelse, når der er fælles forældremyndighed⁷⁷.

Udgangspunktet i FOL § 3, stk. 1, 1. pkt., er at *væsentlige beslutninger vedrørende barnets forhold* kræver enighed mellem forældrene, når de har fælles forældremyndighed⁷⁸. Udvalget om Forældremyndighed og Samvær mente, at nærmere eksemplificering af hvilke beslutninger der er væsentlige, kunne lægge op til modsætningsløsninger, hvorfor lovteksten ikke indeholder en sådanne⁷⁹. Forarbejderne definerer *væsentlige beslutninger*, som beslutninger om forhold, der må betragtes som så indgribende for barnet, at begge forældre skal være enige herom⁸⁰. Væsentlige beslutninger, som forældrene skal være enige om, kunne navnlig være spørgsmål om barnets flytning til udlandet, herunder udrejse til Grønland og Færøerne, barnets religion og beslutninger om væsentlig medicinsk behandling og væsentlige lægelige indgreb⁸¹. Forhold der kan indebære overvejelser med et længerevarende tidsperspektiv for barnet, f.eks. valg af skoleretning, videreuddannelse, m.v., vil som udgangspunkt ligeledes kræve enighed mellem forældre. Beslutninger om barnets deltagelse i risikobetonede fritidsaktiviteter karakteriseres også som væsentlige beslutninger, idet deltagelse i fritidsaktiviteter som dykning, boksning, motorsport, bjergbestigning m.v., medfører stor risiko for skader. Derudover er forældrenes kompetencer på en række områder reguleret i særlovgivningen. Det drejer sig f.eks. om værgemål, pas, ægteskab, barnets navn og indmeldelse i sko-

⁷¹ På baggrund af betænkning 2006, lægger Social- og Integrationsministeriet til grund, at intensionerne bag bestemmelsen er så indarbejdet en del af bestemmelsen, at det vil være muligt at foretage mindre ændringer i bestemmelsen, uden derved at udvande den oprindelige intension om at fastholde fællesskabet om barnet efter et samlivsbrud

⁷²LFS 157, bem. afsnit 3.1.1.2, pkt. 6 og LFS 157, bem. Til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.), pkt. 1-2

⁷³Fra 01. juli 2013 træder nye regler i kraft, som betyder, at ægtepar i fremtiden kan blive skilt uden først at have været igennem en separationsperiode. Før 01.juli 2013 skulle et par være separeret i min. seks måneder, før de kan blive skilt. Kun hvis der havde været grov vold, bigami, bortførelse af børnene eller utroskab i forholdet, kunne man blive skilt med det samme

⁷⁴Krone Christensen, s. 110

⁷⁵LBK 1073, kom. Til § 8

⁷⁶Krone Christensen, s. 135, LFS 133, bem. Til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.), 3. sidste pkt., LBK 1073, kom. Til § 11, 1. pkt., pkt. 2 og VEJ nr. 71, afsnit 2.4.1, pkt. 4

⁷⁷Krone Christensen, s. 135

⁷⁸LFS 133, bem. Til FOL § 3, pkt. 3

⁷⁹LFS 133, bem., afsnit 3.4.2, pkt. 2 og Krone Christensen s. 78

⁸⁰Krone Christensen, s. 78 og VEJ nr. 71, afsnit 2.3.1, pkt. 3

⁸¹LFS 133, bem. Til FOL § 3, pkt. 3, Krone Christensen, s. 78-79, LBK nr. 1073, kom. til FOL § 3, stk. 1, pkt. 3 og VEJ nr. 71, afsnit 2.3.1, pkt. 3

le. Bestemmelserne herom har forrang for kompetencefordelingen efter FOL § 3⁸². Efter FOL § 3, stk. 1, 2. pkt., kan bopælsforælderen⁸³ træffe beslutninger om *overordnede forhold i barnets daglige liv* på egen hånd, dvs. uden inddragelse af den anden forælder. Det fremgår af bestemmelsen, at bopælsforælderen bl.a. kan bestemme, hvor i landet barnets bopæl skal være, hvorved der ikke kræves indhentelse af samtykke fra den anden forælder. Bopælsforælderen er dog forpligtet til at varsle den anden forælder om flytningen senest seks uger forinden, jf. FOL § 18. Varslingsbestemmelsen giver den anden forælder mulighed for, at anmode statsforvaltningen om en midlertidig afgørelse om forældremyndighed eller om barnets bopæl. FOL § 3, stk. 1, 2. pkt., indebærer endvidere, at bopælsforælderen kan tage stilling til større spørgsmål af dagligdags karakter uden at skulle inddrage den anden forældremyndighedsindehaver heri. Bopælsforælderen kan endvidere træffe beslutninger om barnets daginstitution samt spørgsmål om barnets daglige velbefindende, herunder om barnet skal gå til skolepsykolog, i en børnegruppe el. lign.⁸⁴. Beslutninger af mere *dagligdags karakter* kan hver af forældrene træffe på egen hånd. De helt almindelige dagligdagsbeslutninger gælder, f.eks. mad, tøj, sengetider, venner og fritidsaktiviteter m.v., det afgørende herfor er, hvem barnet opholder sig hos. Den forælder, der i den givne situation er nærmest til at træffe overnævnte beslutninger, har herved kompetencen. For så vidt angår fritidsaktiviteter, er det afgørende, at fritidsaktiviteterne foregår enten efter aftale med den anden forælder, eller at de foregår i den periode, hvor barnet opholder sig ved den pågældende forælder⁸⁵.

Det fremgår af FOL § 11, at bestemmelsen gælder for forældre, hvorfor bestemmelsen også gælder for adoptivforældre, idet der ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptant og adoptivbarn, som mellem forældre og deres barn, jf. ADL § 16, stk. 1. Har en ægtefælle stedbarnsadopteret den anden ægtefælles barn efter ADL § 5 a, har ægtefællerne fælles forældremyndighed over barnet og kan herved anvende FOL § 11. Dette følger af ADL § 16, stk. 2. Såfremt forældremyndigheden er overført til et ægtepar i forening efter FOL § 13, stk. 2 eller FOL § 15, stk. 4, vil anvendelse, af FOL § 11 kunne ske analogt, hvis ægtefællerne senere ophæver samlivet, bliver separeret eller skilt og er uenige om forældremyndigheden^{86 87}. Overnævnte er ligeledes gældende for registrerede partner, idet registreret partner ved lov nr. 537 af 26. maj 2010 blev fuld ligestillet med ægtefæller m.h.t. både adoption og forældremyndighed⁸⁸.

⁸²LFS 133, bem. Til FOL § 3, pkt. 3, Krone Christensen, s. 78-79, LBK nr. 1073, kom. til FOL § 3, stk. 1, pkt. 3 og 7 og VEJ nr. 71, afsnit 2.3.1, pkt. 3 og 5. Se endvidere TFA2013.75 der fastslår at folkeskolelovens principper slår igennem overfor forældreansvarsloven

⁸³Der sondres mellem *bopælsforældre* og *samværsforældre*. Barnet har bopæl hos bopælsforælderen, mens barnet har samvær og besøger efter aftale samværsforælderen. Hvilken beslutningskompetence henholdsvis bopælsforælderen og samværsforælderen har, afgøres efter FOL § 3

⁸⁴LFS 133, bem. Til FOL § 3, pkt. 5, Krone Christensen, s. 81-82, LBK 1073, kom. til § 3, stk. 1, pkt. 4-5 og VEJ nr. 71, afsnit 2.3.1, pkt. 4

⁸⁵LFS 133, bem., afsnit 3.4.3, pkt. 3, LFS 133, bem. Til § 3, pkt. 6, Krone Christensen, s. 82, LBK 1073, kom. til § 3, stk. 1, pkt. 6 og VEJ nr. 71, afsnit 2.3.1, pkt. 5

⁸⁶Betænkning 1983, f., fremgår det, at en række af lovens øvrige bestemmelser i disse situationer vil skulle anvendes analogt, herunder bestemmelserne om aftaler og afgørelser om ophævelse af fælles forældremyndighed. Det der ikke senere i lovforarbejderne m.v. er taget afstand til denne analogislutning, konkludere Stine Krone Christensen at denne må antages fortsat at være gældende.

⁸⁷Krone Christensen, s. 135-136

⁸⁸Her skal det dog pointeres, at ægteskabsloven fra den 15. juni 2012 er ændret således, at par af samme køn på samme måde som par af forskelligt køn kan indgå ægteskab i Danmark. Dette medførte, at lov om registreret partnerskab blev ophævet, hvorfor det fra den 15. juni 2012 ikke længere er muligt at indgå registreret partnerskab i Danmark. Loven finder dog fortsat anvendelse på registrerede partnerskaber, der er indgået før denne dato, se <https://www.borger.dk/Sider/Registreret-partnerskab.aspx> og Lov nr. 532, 12. juni 2012, § 4

Det fremgår endvidere af FOL § 11, 1. pkt., at bestemmelsen kun gælder for forældre med fælles forældremyndighed hvilket betyder, at bestemmelsen kun kan anvendes hvor, der enten er etableret fælles forældremyndighed efter loven, ved aftale eller dom.

Forældre der er gift med hinanden, har efter FOL § 6, stk. 1, automatisk fællesforældremyndighed over barnet, hvis forældrene er gift på tidspunktet for barnets fødsel, eller hvis de senere indgår ægteskab med hinanden⁸⁹.

Det fremgår af FOL § 6, stk. 2, hvem der har forældremyndigheden, når forældrene er separeret ved barnets fødsel. Udgangspunktet er, at såfremt ægtefællerne er separeret ved barnets fødsel, tilkommer forældremyndigheden moderen alene. Udgangspunktet fraviges dog i de tilfælde, hvor den separerede mand anses som barnets far ifølge anerkendelse eller dom, jf. FOL § 6, stk. 2, nr. 1 og efter FOL § 6, stk. 2, nr. 2, i de tilfælde hvor forældrene har afgivet en omsorgs- og ansvarserklæring efter FOL § 7, stk. 1, nr. 1, jf. dog FOL § 7, stk. 2. Det er således afgørende, for om separerede ægtefæller har fælles forældremyndighed, om den fraseparerede ægtemand anses som far til barnet efter børnelovens regler om faderskab. Efter BL § 1, stk. 2, nr. 1, anses den fraseparerede mand ikke automatisk som far til barnet, idet separationen ifølge Ingrid Lund-Andersen skaber usikkerhed om faderskabet⁹⁰. Dette betyder, at den fraseparerede ægtemand kun kan registreres som barnets far, hvis faderskabet er anerkendt for statsforvaltningen før barnets fødsel ved afgivelse af en omsorgs- og ansvarserklæring jf. BL § 14, stk. 1 eller ved anerkendelse efter BL § 14, stk. 2, nr. 1, jf. BL § 3. Anerkendelse efter barnets fødsel kan ske overfor statsforvaltningen, ved at den fraseparerede mand og moderen afgiver en omsorgs- og ansvarserklæring, jf. BL § 14, stk. 1 eller 3, eller ved anerkendelse af faderskabet efter BL § 14, stk. 2. Anerkendes faderskabet ikke overfor statsforvaltningen, kan statsforvaltningen indbringe faderskabssagen for retten efter BL § 13, hvor faderskabet kan anerkendes efter BL § 19, jf. § 14, stk. 1, 2 eller 3 eller pådømmes efter BL § 20. Det skal dog bemærkes, at såfremt faderskabet er fastslået ved afgivelse af en omsorgs- og ansvarserklæring, kan omsorgs- og ansvarserklæringen kun medføre fælles forældremyndighed, såfremt spørgsmålet om forældremyndighed kan behandles her i landet efter RPL § 448 f, jf. henvisningen til FOL § 7, stk. 2 i FOL § 6, stk. 2, nr. 2. Baggrunden for bestemmelsen er, at danske myndigheder efter FOL § 46, jf. RPL § 448 f, som udgangspunkt kun kan behandle sager om forældremyndighed, såfremt barnet bor i Danmark⁹¹.

Har forældrene været gift med hinanden indenfor de sidste ti måneder forud for barnets fødsel, reguleres spørgsmålet om forældremyndighed efter FOL § 6, stk. 3. Det følger af bestemmelsen, at hvis forældrene har været gift med hinanden indenfor de sidste ti måneder før barnets fødsel, har de fælles forældremyndighed. Det forudsættes dog, at den tidligere ægtemands faderskab over barnet er fastslået enten ved anerkendelse eller ved dom efter reglerne i børneloven⁹². Det skal nævnes, at dersom forældrene genoptager samlivet efter fødslen, hvorefter separationen bortfalder, vil de automatisk få fælles forældremyndighed jf. FOL § 6, stk. 1⁹³. FOL § 6, stk. 3, regulerer de situationer, hvor den fraskilte mand anerkendes som far til barnet under statsforvaltningens eller rettens behandling af faderskabssagen jf. BL § 14, stk. 2 og BL § 19, jf. § 14, stk. 2, eller hvor den fraskilte mand dømmes som far til barnet efter BL § 20 og hvor forældrene har været gift med hinanden indenfor de sidste ti måneder forud for barnets fødsel⁹⁴.

⁸⁹Krone Christensen, s. 99-100

⁹⁰Lund-Andersen, s. 3

⁹¹LFS 133, Bem. Til FOL § 7, pkt. 4 og Krone Christensen, s. 100-101

⁹²LFS 133, bem. Til FOL § 6, pkt. 7 og Krone Christensen, s. 101-102

⁹³LFS 133, Bem. Til FOL § 6, pkt. 6 og Krone Christensen, s. 100-101

⁹⁴Krone Christensen, s. 102

Forældre der ikke er gift med hinanden, har i medfør af FOL § 7, stk. 1, nr. 1, fælles forældremyndighed, hvis de efter BL § 2, stk.1, § 14, stk. 1 eller 3, eller § 19, jf. § 14, stk. 1 eller 2, har afgivet erklæring om, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Efter FOL § 7, stk. 2, er det dog et krav, for den fælles forældremyndighed, at omsorgs- og ansvarserklæringen efter FOL § 7, stk. 1, nr. 1, er afgivet således at betingelserne i RPL § 448 f er opfyldt. I tilfælde hvor RPL § 448 f hindrer danske myndigheder i at behandle spørgsmål om forældremyndighed over barnet, får omsorgs- og ansvarserklæringen alene virkning for faderskabet. Det skal kort bemærkes, at når forældremyndighedsspørgsmålet ikke er undergivet dansk jurisdiktion, må forældrene søge sagen behandlet i barnets bopælsland⁹⁵.

FOL § 7, stk. 3, bestemmer, at når en mand anses for far til et barn ifølge anerkendelse eller dom, har forældrene fælles forældremyndighed, dersom de har, eller har haft fælles folkeregisteradresse indenfor de sidste ti måneder før barnets fødsel. Der etableres således automatisk fælles forældremyndighed ved fastslåelsen af faderskabet. I overnævnte situationer, kræves der derfor ikke en aktiv handling, i form af afgivelse af en omsorgs- og ansvarserklæring eller en aftale om forældremyndighed efter FOL § 9, for at etablere fælles forældremyndighed efter FOL § 7, stk. 3. Anerkendelse af faderskabet kan ske overfor statsforvaltningen efter BL § 14, stk. 2. I situationer hvor en faderskabssag er indbragt for retten af statsforvaltninger, kan anerkendelse ske overfor retten efter BL § 19, jf. § 14, stk. 2. Endeligt kan retten dømme en mand som far til barnet efter BL § 20. Det er et krav efter FOL § 7, stk. 3, at forældrene har haft fælles folkeregisteradresse indenfor de sidste ti måneder før barnets fødsel, opfyldelse af denne betingelse er objektiv konstaterbar og kan derfor konstateres gennem erklæring fra folkeregisteret. Det er endvidere afgørende, at den fælles adresse er registret før barnets fødsel⁹⁶. Efter forarbejderne til bestemmelsen stilles der ikke noget krav om varigheden af den fælles folkeregisteradresse, det fremgår således af Vejledning nr. 71, at 14 dages fælles adresse indenfor ti måneder forud for barnets fødsel er tilstrækkeligt til, at etablere fælles forældremyndighed⁹⁷. Såfremt der er tvist om, hvorvidt forældrene har boet sammen og, eller hvornår og en fælles folkeregisteradresse ikke fremgår af folkeregistret, er situationen ikke omfattet af bestemmelsen. Ligeledes omfatter bestemmelsen heller ikke forældre, der har dannet par, som ikke har boet sammen. Kan forældrene ikke blive enige om fælles forældremyndighed, må faderen efter fastslåelsen af faderskabet, anlægge en forældremyndighedssag efter FOL § 14, stk. 1, hvorefter retten kan bestemme, om der skal være fælles forældremyndighed eller overfører forældremyndigheden til denne⁹⁸.

I den særlige situation, hvor moderen indenfor de sidste ti måneder før barnets fødsel har levet i et fast samlivsforhold med en mand, men dette forhold er ophørt inden barnets fødsel og er moderen inden barnets fødsel gift med en anden mand, vil ægtefællen automatisk blive registreret, som barnets fader, jf. BL § 1, stk. 1 og disse vil således have fælles forældremyndighed efter FOL § 6, stk. 1. BL § 6, stk. 1 og 2, giver dog den mand, der har levet i et fast samlivsforhold af ægteskabslignende karakter af en vis varighed, med moderen i den periode, hvor hun blev gravid, ret til at få prøvet, om han er barnets far. Anses denne mand som far ved anerkendelse eller ved dom, etableres fælles forældremyndighed mellem denne mand og moderen, uanset om moderen er gift igen, jf. FOL § 7, stk. 3⁹⁹. Statsforvaltningen skal i forbindelse med en faderskabssag tage stilling til, om der etableres fælles forældremyndighed og indberette forældremyndigheden til CPR¹⁰⁰.

⁹⁵VEJ nr. 104, afsnit 5.6, pkt. 3 og Krone Christensen, s. 105-106

⁹⁶LFS 133, bem. Til § 7, pkt. 5-6 og Krone Christensen, s. 106-107

⁹⁷VEJ nr. 71, afsnit, 2.1.1.1, pkt. 6

⁹⁸LFS 133, bem. Til FOL § 7, pkt. 7-8 og Krone Christensen, s. 107

⁹⁹LFS 133, bem. Til FOL § 7, pkt. 9 og Krone Christensen, s. 107-108

¹⁰⁰Krone Christensen, s. 108

FOL § 11 omfatter også tilfælde, hvor den fælles forældremyndighed følger af en aftale, som forældrene har indgået efter FOL § 9. Det følger af FOL § 9, 1. pkt., at adgangen til at aftale fælles forældremyndighed tilkommer forældre, der ikke har legal fælles forældremyndighed over deres barn. Det skal imidlertid bemærkes at aftaler om forældremyndighed efter FOL § 9, som udgangspunkt skal anmeldes til statsforvaltningen for at være gyldig. Er sagen indbragt for retten, kan anmeldelse dog ske hertil¹⁰¹. Endeligt omfatter FOL § 11 forældre, som har fælles forældremyndighed som følge af en dom herom efter FOL § 11 eller FOL § 14, stk. 1¹⁰².

Det er desuden en betingelse for anvendelse af FOL § 11, at forældrene *ikke lever sammen*, jf. FOL § 11, 1. pkt. Begrebet *ikke lever sammen* fremgår endvidere af FOL § 10 om aftaler om ophør af fælles forældremyndighed¹⁰³. FOL § 10 svarer til FML § 9, stk. 1, samtidig med, at indholdet af FML § 8 er indskrevet i bestemmelsen, da kravet om, at aftaler om ophævelse af den fælles forældremyndighed alene kan indgås af forældre, som ikke lever sammen¹⁰⁴. Det fremgår af bemærkningerne til FOL § 10, at begrebet *ikke lever sammen* også omfatter situationer, hvor forældrene på aftaletidspunktet lever sammen, men agter at ophæve samlivet¹⁰⁵. Begrebet må derfor fortolkes, som FML § 8, hvorefter bestemmelsen gælder uanset om forældrene er gifte eller ugifte¹⁰⁶, hvilket giver gifte forældre mulighed for at indgå en aftale efter FOL § 10 forud for en eventuel separation eller skilsmisse, hvis blot forældrene har ophævet samlivet eller agter at gøre dette. Disse principper må ligeledes anses som gældende for FOL § 11, hvorfor retten således ikke kan træffe afgørelse om forældremyndighed efter FOL § 11, hvis samlivet mellem forældrene består og der ikke er truffet beslutning om ophævelse af samlivet¹⁰⁷. Det anses som et tilstrækkeligt bevis, at begge forældre tilkendegiver over for statsforvaltningen, at de vil flytte fra hinanden, hvorfor statsforvaltningen ikke behøver foranstalte yderligere undersøgelse¹⁰⁸.

Det fremgår af FOL § 11, 1. pkt., at det er retten, der afgør om den fælles forældremyndighed skal fortsætte eller ej, herved tilkommer kompetencen retten. Det følger midlertidig af FOL § 31, stk. 1, at en anmodning om afgørelse efter FOL § 11 indgives til statsforvaltningen, hvorfor forældrene først skal igennem statsforvaltningen, inden der kan anmodes om, at statsforvaltningen indbringer sagen for retten, jf. FOL § 40. Formålet hermed er at opnå forligsmæssige løsninger gennem rådgivning eller konfliktmægling i statsforvaltningen, da det forudsættes at sådanne løsninger gavner barnet og da det giver mulighed for, at forældrene kan nå frem til en samlet løsning på spørgsmålet om f.eks. forældremyndighed, bopæl og samvær m.v.¹⁰⁹. Da statsforvaltningen, som nævnt ingen kompetence har til, at træffe endelige afgørelser i sager om forældremyndighed efter FOL § 11, er statsforvaltningens rolle i disse sager, at søge at finde en mindelig løsning mellem forældrene. Det skal dog tilføjes, at statsforvaltningen efter anmodning kan træffe midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter FOL § 26, stk. 1¹¹⁰.

¹⁰¹ Det skal dog bemærkes at FOL § 39, stk. 1's kerneområde er at skærme barnet mod unødvendig procesførelse, hvorfor der vil kunne forekomme tilfælde, hvor en ansøgning om ændring af forældremyndigheden, hvor denne beror på en aftale, kan afvises, LFS 157, bem. afsnit 3.1.2.2, pkt. 7

¹⁰² Krone Christensen, s. 136

¹⁰³ Såfremt forældrene er enige om ophævelse af den fælles forældremyndighed, kan de således selv indgå en aftale herom. En sådan aftale kræver dog anmeldelse til statsforvaltningen eller retten for at være gyldig

¹⁰⁴ Krone Christensen, s. 123 og LBK nr. 1073, kom. til § 10, pkt. 1

¹⁰⁵ LFS 133, bem. Til § 10, Krone Christensen, s. 125 og LBK nr. 1073, kom. til § 10, pkt. 1

¹⁰⁶ LFS 176, bem. Til § 8 og Krone Christensen, s. 125-126

¹⁰⁷ Se TFA2004.521/2

¹⁰⁸ Krone Christensen, s. 136-137 og LBK nr. 1073, kom. Til § 11, 1. pkt., pkt. 6

¹⁰⁹ LFS 28, bem., afsnit 3.1.3, pkt. 2, Krone Christensen, s. 138 og LBK 1073, kom. Til § 31, stk. 1

¹¹⁰ Krone Christensen, s. 138-139

Selvom forældremyndighedssager hører til blandt de såkaldte indispositive, er domstolene bundet af parternes påstande, hvorfor retten således ikke kan dømme til fælles forældremyndighed, hvor begge forældre er imod dette¹¹¹. Det er dog tilstrækkeligt, at påstanden om fælles forældremyndighed er subsidiær, se U.2008.330V¹¹². En påstand om fortsat fælles forældremyndighed, kan fremsættes under en anke til landsretten, selvom påstanden altså ikke var fremsat under byrettens behandling af sagen, hvilket tilsvarende gør sig gældende, selvom der ikke under statsforvaltningens behandling af sagen er fremsat anmodning om bevarelse af den fælles forældremyndighed, se TFA2013.137 der bestyrker dette resultat¹¹³.

3.3 Rettens adgang til at dømme til fortsat fælles forældremyndighed eller ophæve den fælles forældremyndighed

Dette afsnit redegør, for rettens adgang til at dømme til fortsat fælles forældremyndighed eller ophæve den fælles forældremyndighed og vil indeholde en beskrivelse af de forhold, der efter bemærkningerne og anden litteratur til bestemmelsen skal lægges vægt på ved afgørelsen.

Det fremgår af FOL § 11, at retten kun kan ophæve den fælles forældremyndighed, hvor der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste. Det følger af FOL § 34, at retten under sagen skal sørge for, at inddrage barnet, så dets perspektiver og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk. Det beror på et konkret skøn, hvordan barnets perspektiv inddrages i sagen, hvorfor det kan ske ved samtaler med barnet, børnesagkyndige undersøgelser, jf. FOL § 33, indhentelse af oplysninger fra offentlige myndigheder eller anden lignende måde. Barnets perspektiv kan endvidere belyses ved forældrenes egne oplysninger om barnet. FOL § 34 indeholder ingen aldersgrænse for inddragelsen af barnet, men det skal dog bemærkes, at det er frivilligt, om barnet vil deltage¹¹⁴.

Retten skal endvidere tage hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed, jf. FOL § 5. Bestemmelsen understreger, at børn altid bør have mulighed for at komme til orde om forhold, der vedrører deres liv. Kravet om inddragelse af barnet efter FOL § 5 kan ligesom FOL § 34 opfyldes på forskellig vis, gennem samtaler med barnet, udarbejdelse af en sagkyndig erklæring, jf. FOL § 33 eller ved at indhente eksisterende oplysninger om barnet¹¹⁵. Der gælder ingen aldersgrænse for, hvornår barnet kan inddrages, idet der altid skal ske en synliggørelse af parternes perspektiv¹¹⁶. Det må bemærkes, at FOL § 5 ikke medfører partsbeføjelse for barnet¹¹⁷. Endelig skal det nævnes, at forpligtelsen til at inddrage barnet direkte i sagen ikke gælder, hvis det må antages at være til skade for barnet, eller i tilfælde hvor det må anses for unødvendigt efter sagens karakter¹¹⁸.

Afsættet for rettens vurdering af, om den fælles forældremyndighed skal ophæves er - som nævnt - forældreansvarslovens overordnede intention om at fastholde forældrenes fælles ansvar for barnet, bl.a. gennem udgangspunktet om fælles forældremyndighed. Afgørelsen efter FOL § 11 skal således tage udgangspunkt i, hvad der er bedst for barnet, jf. FOL § 4 og i, om der er konkrete holdepunkter for, at forældrene ikke vil kunne samarbejde om barnet til barnets bedste. Det kræves således fortsat ikke, at der er enighed mellem forældrene om samtlige spørgsmål vedrørende barnet. Det

¹¹¹Krone Christensen, s. 138, 142, TFA2009.103, afsnit 2 og LBK nr. 1073, kom til § 11, pkt. 4

¹¹²TFA2009.103, afsnit 2 og Krone Christensen, s. 142

¹¹³TFA2009.103, afsnit 2 og Krone Christensen, s. 142

¹¹⁴Krone Christensen, s. 143, LBK 1073, kom. Til § 34, stk. 1 og VEJ nr. 71, afsnit 2.4.1, pkt. 13

¹¹⁵LBK nr. 1073, kom. til § 5

¹¹⁶VEJ nr. 9297, afsnit 3.5, pkt. 6 og Krone Christensen, s. 97

¹¹⁷Dette følger af Justitsministeriets udtalelse fra slutningen af 1990'erne og Krone Christensen, s. 63 og 97

¹¹⁸LBK nr. 1073, kom. til § 5

centrale herved er, om forældrene kan håndtere deres eventuelle uenigheder på en sådan måde, at det ikke går ud over barnet¹¹⁹.

Før forældreansvarsloven, var kriteriet *barnets bedste*, indarbejdet i de enkelte bestemmelser i myndighedsloven og i lov om forældremyndighed og samvær, men var dog gengivet med forskellige nuanceringer i afvejningen af barnets bedste¹²⁰. Kriteriet har således længe været et grundlæggende hensyn i lovgivningen om forældremyndighed og samvær, men da Udvalget om Forældremyndighed og Samvær fandt, at de mange nuanceringer af begrebet *barnets bedste* gav anledning til flere forskellige fortolkningsmuligheder, anbefalede udvalget i sin betænkning 2006, at det i lovtæksten blev præciseret, at alle afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet. Præcisionen imødekom endvidere den kritik, der var fremkommet fra FN's Børnekomitee for Barnets rettigheder¹²¹, hvor det var påpeget, at det generelle princip *om barnets tarv* (art. 3 i FN's Børnekonvention) ikke var anvendt fuldt ud og behørigt indarbejdet i Danmarks politikker og ordninger¹²². Inspiration for udvalgets udkast til bestemmelsen om barnet bedste kom især fra den norske og svenske lovgivning, som indeholder en tilsvarende portalbestemmelse om barnets bedste¹²³.

Det følger af FOL § 4, at alle afgørelser efter loven skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet. Bestemmelsen indebærer, at samtlige myndigheder m.v. som træffer afgørelser efter forældreansvarsloven¹²⁴, er omfattet af forpligtelsen i FOL § 4 om, at træffe afgørelse ud fra, hvad der er barnets bedste. FOL § 4 har sammen med FOL § 5 om høring af barnet, et grundlæggende element i børneperspektivet¹²⁵. FOL § 4 er inspireret af artikel 3 (1) i FN's Børnekonvention, som foreskriver, at i alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for socialt velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række. FN's Børnekonvention indeholder ikke en nærmere definition af *barnets bedste* og Udvalget om Forældremyndighed og Samvær kom i sin behandling af begrebet ligeledes frem til, at der ikke findes en klar og entydig definition, men at barnets bedste derimod fører til forskellige opfattelser, hensigter og interessemodsætninger¹²⁶. Kriteriet *barnets bedste*, anses derfor som en retlig standard, der er under stadig udvikling og afhænger af forskellige opfattelser og værdinormer. Opfattelsen af, hvad der er bedst for barnet, ændres derfor med tiden¹²⁷.

Det fremgår af bemærkningerne til FOL § 4, at vurderingen af barnets bedste bør indeholde en bredere bedømmelse af, hvad der er bedst for barnet, både i et kortere og i et længere tidsperspektiv. Derudover fremgår det, at barnets bedste afhænger af, hvilket barn der er tale om, hvorfor der altid skal ske en individuel vurdering af det enkelte barns forhold, deriblandt barnets egen mening, sammenholdt med den viden og det erfaringsgrundlag, der foreligger eller kan bibringes sagen i form af f.eks. børnesagkyndig sagkundskab. Derudover skal der ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet, tages hensyn til hovedprincippet i forældreansvarsloven om, at et barn har ret til to forældre, der i fællesskab har ansvaret for barnet, hvorfor der ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet,

¹¹⁹LFS 157, bem., afsnit 3.1.1.2, pkt. 6, LFS 157, bem. Til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.), pkt. 1, og VEJ, nr. 71, afsnit 2.4.1, pkt. 6

¹²⁰FML § 9, stk. 2, ”under særligt hensyn til, hvad der er bedst for barnet”, FML § 13, stk. 1, ”hvis det er bedst for barnet, navnlig på grund af væsentligt forandrede forhold”

¹²¹Herefter Børnekomiteen

¹²²Børnekomiteen fører på baggrund af rapporter, afgivet af medlemsstaterne hvert femte år, kontrol med, hvilke femskridt medlemsstaterne gør i overholdelsen af forpligtelser, som er påtaget efter FN's børnekonvention. Betænkning 2006, bilag 7

¹²³Krone Christensen, s. 87-89 og Betænkning 2006, s. 53, 55, 74, 78-79 og 83 og 88

¹²⁴Som udgangspunkt, statsforvaltningen og retten, men efter FOL § 23, stk. 1 og 2 har andre myndigheder og institutioner afgørelseskompetence i forhold til afgørelser om orientering om barnet m.v.

¹²⁵LBK nr. 1073, kom. til § 4

¹²⁶Betænkning 2006, s. 87

¹²⁷Krone Christensen, s. 89-90 og LBK nr. 1073, kom. til § 4

også skal lægges vægt på, om den ene forælder uden rimelig grund hindrer den anden forælders kontakt med barnet¹²⁸. Endvidere skal der ved vurderingen af barnets bedste også tages hensyn til art. 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention om respekten for familielivet¹²⁹, der især beskytter kontakten mellem et barn og dets forældre og eventuelt andre pårørende e. l.. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention blev inkorporeret i dansk ret i 1992 og indebærer, at enhver borger kan indbringe spørgsmål om krænkelse af rettigheder efter konventionen for Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol¹³⁰. EMRK art. 8 omfatter fire rettighedselementer eller beskyttelsesfæser, retten til respekt for privatliv, familieliv, hjem og korrespondance¹³¹. Efter domstolens praksis, anses afbrydelse af kontrakten mellem et barn og dets forældre, som et indgreb i retten til familieliv, jf. EMRK art. 8(1). Ethvert indgreb medfører imidlertid ikke en krænkelse af konventionen, idet indgrebet legitimeres, hvis der i national ret findes hjemmel til indgrebet, hvis indgrebet tjener et af formålende i EMRK art. 8(2) og hvis indgrebet er proportionalt med det formål, der søges opnået¹³².

Da det af bemærkningerne til FOL § 11 fremgår, at udnyttelsen af adgangen til at dømme til fælles forældremyndighed, ikke skal være en kompromisløsning eller et forsøg på mægling mellem to stridende parter, må fælles forældremyndighed således forudsætte, at forældrene realistisk set er i stand til at have et egentligt samarbejde, hvor de indenfor rimelig tid kan blive enige om spørgsmål om barnet og at de ikke regelmæssigt har behov for myndighedernes hjælp til at træffe beslutninger om barnet¹³³. Forældrene, skal vise vilje og evne til at sætte barnets bedste før deres egen konflikt, da det i f.h.t. spørgsmålet om forældremyndighed, er en del af forældreevnen at kunne samarbejde med den anden forælder om barnet. Herved vil det ifølge bemærkningerne ikke være overladt til barnet at skabe sammenhæng i sit liv. Bl.a. af disse grunde skal afgørelserne efter FOL § 11 også indeholde en gengivelse af de konkrete overvejelser, om forældrenes samarbejdspotentialer, som er lagt til grund for afgørelsen¹³⁴.

Det fremgår videre af bemærkningerne, at de kriterier og hensyn, *tungtvejende grunde*, som frem til den 1. oktober 2012 blev inddraget i vurderingen, om hvorvidt den fælles forældremyndighed skulle ophæves, fortsat skal indgå i vurderingen, da disse forhold anses, som et udtryk for forældrenes samarbejdspotentialer¹³⁵. Derfor vil det fortsat have betydning, hvis en forælder har udøvet vold eller lignende mod den anden forælder, barnet eller andre i familien. Det samme er gældende, hvis der er sket seksuelle krænkelse af barnet, den anden forælder eller andre familiemedlemmer¹³⁶. Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at det som udgangspunkt, heller ikke anses for at være i barnets interesse, at dømme til fælles forældremyndighed, hvor en forælder er uegnet som forældremyndighedsindehaver. Endeligt nævnes det i bemærkningerne, at der også kan være tale om, at en forælder ikke er interesseret i, at varetage omsorgen for barnet og gennem sin adfærd signalerer, at denne ikke har til hensigt, at deltage i barnets liv¹³⁷. Ved at fastholde hensynene bag den tidligere FOL § 11, 2. pkt., afspejles ifølge bemærkningerne, ligeledes grundtanken om, at afsættet for vurderingen efter FOL § 11 er udgangspunktet om, at fælles ansvar for barnet gennem fælles forældre-

¹²⁸Krone Christensen, s. 91 og LBK nr. 1073, kom til § 4

¹²⁹Betænkning 2006, s. 85

¹³⁰Herefter Domstolen

¹³¹Lorenzen, s. 642

¹³²Krone Christensen, s. 91-92

¹³³VEJ 71, afsnit 2.4.1, pkt. 10

¹³⁴LSF 157, bem., afsnit 3.1.1.2, pkt. 7

¹³⁵LSF 157, bem., afsnit 3.1.1.2, pkt. 8, LSF 157, bem. Til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.), pkt. 2 og VEJ nr. 71, afsnit 2.4.1, pkt. 7

¹³⁶I forhold til krænkelse fra andre end forælderen, handler det om, at forælderen ikke er i stand til at beskytte barnet mod misbruget

¹³⁷LSF 157, bem. Til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.), pkt. 2 og VEJ nr. 71, afsnit 2.4.1, pkt. 7-9

myndighed, hvis dette er bedst for barnet efter FOL § 4¹³⁸. Såfremt konflikterne omkring samarbejdet om barnet skyldes, at den ene forælder uden påviselig grund har søgt, at hindre den anden forælders kontakt til barnet, skal retten, ifølge bemærkningerne fortsat anlægge et fremtidsorienteret perspektiv ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet. Herved skal det tillægges stor vægt, hvem af forældrene der har bedst evne til at samarbejde og dermed på længere sigt, sikre barnets samvær med den anden forælder¹³⁹. Forælderen der gør gældende, at den fælles forældremyndighed skal ophøre, må sandsynliggøre, at ophævelsen vil være bedst for barnet, herved ligger bevisbyrden for, at der er grundlag for, at ophæve den fælles forældremyndighed, hos denne forælder¹⁴⁰.

3.3.1 Tungtvejende grunde

Ændringen af FOL § 11, 2. pkt., betyder som nævnt, at kriteriet for at ophæve den fælles forældremyndighed ændres, således at retten kun kan ophæve den fælles forældremyndighed, hvis der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnet forhold til barnets bedste. Således er det ikke længere et kriterium, at der foreligger tungtvejende grunde, men som anført, skal kriterierne og hensynene bag *tungtvejende grunde* fortsat inddrages i vurderingen efter FOL § 11. Derfor må det også anses som misvisende, når Lars Thøgersen i Karnov's kommentar¹⁴¹ til FOL § 11, 1. pkt., skriver, at "*Bestemmelsen indebærer, at den fælles forældremyndighed kun kan bringes til ophør, når der foreligger tungtvejende grunde hertil*". Den på flere måder opsigtsvækkende, utrykte dom ØLD 25. april 2013 skal endvidere nævnes. Her henviser byretten fejlagtigt til "tungtvejende-princippet" i domsbegrundelsen: "*Efter en samlet vurdering af det for retten oplyste, finder retten ikke, at der foreligger sådanne tungtvejende grunde, at det vil være bedst for D at den fælles forældremyndighed ophæves, jfr. forældreansvarsloven § 4, jfr. § 11*". Byretsdommen blev afsagt i oktober 2012, altså efter lov nr. 600 af 18. juni 2012 ikrafttræden¹⁴².

Eftersom kriterierne og hensynene bag *tungtvejende grunde* fortsat skal inddrages i vurderingen efter FOL § 11, vil det være af interesse, at se nærmere på disse kriterier. Da retspraksis er sparsom, vil bemærkningerne til L 499 af 6. juni 2007 og tidligere retspraksis, kunne bidrage til en forståelse af, hvad kriterierne indebærer og hvornår de foreligger.

Ifølge Marianne Holdgaard og Stine Krone Christensen må forarbejderne til den gamle FOL § 11 læses således, at de opremsede forhold må antages at være eksempler på, hvornår der kan ske ophævelse af den fælles forældremyndighed¹⁴³. Marianne Holdgaard begrundet dette med princippet i FOL § 4, hvorefter barnets bedste altid skal tillægges afgørende vægt¹⁴⁴. Det kan derfor ikke på forhånd angives, hvad der i de konkrete sager kan anses som barnets bedste. Det må bemærkes, at de sager der indbringes for domstolene, er sager, hvor det ikke har været muligt at opnå enighed mellem forældrene og som følge heraf vil en betydelig del af domstolssagerne alt andet lige være konflikttunge sager¹⁴⁵.

¹³⁸LFS 157, bem., afsnit 3.1.1.2, pkt. 8

¹³⁹LFS 157, bem., afsnit 3.1.1.2, pkt. 9

¹⁴⁰LBK 1073, kom. Til § 11, 2. pkt.. Da bevisbyrden ikke er nævnt i bemærkningerne til den nye lov, må det antages at de gamle bemærkninger (LFS 133, bem. Til § 11, afsnit 4 og 12) hertil fortsat er gældende.

¹⁴¹LBK nr. 1073

¹⁴²<http://www.boernogsamvaer.dk/artikler/afgoerelser/foraeldremyndighed/655-fortsat-faelles-foraeldremyndighed-over-4f-arig-d-med-blordersygdom-trods-hojt-konfliktniveau-og-ms-antagelse-af-problemer-hos-f-old-25-april-2013-utrykt>

¹⁴³TFA2011.513, afsnit 4.3, pkt. 4 og Krone Christensen, s. 144

¹⁴⁴TFA2011.513, afsnit 4.4.3, pkt. 1

¹⁴⁵Evalueringsrapport 2011, bilag 10, afsnit 2.2, pkt. 2

3.3.1.1 Svære og uovervindelige samarbejdsproblemer

Det fremgår – som nævnt – af bemærkningerne, at kriterierne og hensynene bag *tungtvejende grunde*, fortsat skal inddrages i vurderingen af spørgsmålet om ophævelse af den fælles forældremyndighed, men *svære og uovervindelige samarbejdsproblemer* nævnes ikke blandt de kriterier og hensyn, som fortsat skal inddrages i vurderingen af spørgsmålet om ophævelse af den fælles forældremyndighed. Dette skyldes, at det nye kriterium i FOL § 11, 2. pkt. i grove træk svarer til kriteriet *svære og uovervindelige samarbejdsproblemer*. Dette fremgår også, når man sammenligner bemærkninger fra L 499 af 6. juni 2007 med kriteriet i FOL § 11, 2. pkt. Retten må ophæve den fælles forældremyndighed, hvor forældrenes uenighed og konflikt i forhold vedrørende barnet eller samarbejdet herom, er så voldsom, at barnet lider under det¹⁴⁶, sammenholdt med at retten kan ophæve den fælles forældremyndighed, hvor der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnet bedste, jf. FOL § 11, 2. pkt..

I TFA2013.229/2 tiltrådte landsretten byrettens resultat¹⁴⁷ med den begrundelse, at der af de grunde som byretten havde anført, ikke efter FOL § 11 var holdepunkter for at antage, at M og F ikke kunne samarbejde om A til hendes bedste. Byretten anfører i begrundelsen, at sagen ikke vedrører spørgsmålet om samvær, hvorfor parterne derfor fortsat, uanset spørgsmålet om ophævelse af den fælles forældremyndighed eller ej, i et vist omfang skulle samarbejde om gennemførelsen af samvær. Det fremgår af sagen, at F levede i registreret parforhold, og at det var "aftalt", at M og F skulle have et barn sammen, da M endnu ikke havde mødt *manden i sit liv*. Konflikterne synes at have baggrund i, at det næppe har været den oprindelige aftale, at F skulle være en aktiv del af barnets liv¹⁴⁸.

I U2013.672Ø lagde landsretten til grund, at parternes kommunikation og samarbejde om børnene A og B ikke fungerede tilfredsstillende. Kommunikationen foregik overvejende via børnene og det dårlige samarbejde påvirkede børnene negativt og havde konkret medført, at en nødvendig ændring vedrørende B's skoleforhold, havde trukket unødigt ud. På den baggrund forekom det ikke realistisk, at forældrene ville være i stand til at etablere et egentligt samarbejde, hvorfor landsretten fandt, at dette ville være bedst for børnene, at den fælles forældremyndighed ophævedes og tillagdes M.

3.3.1.2 Vold m.v.

Et af kriterierne bag *tungtvejende grunde* og derfor fortsat af betydning, er som anført, hvis den ene forælder har udøvet vold eller lignende mod den anden forælder, barnet eller andre i familien. Dette skyldes, at voldsudøvelse kan påvirke familien som en helhed i en sådan grad, at det ikke kan antages at være i barnets interesse, at der i disse situationer skal dømmes til fortsat fælles forældremyndighed¹⁴⁹.

I TFA2013.237 ophævede landsretten den fælles forældremyndighed og tillagde den M alene, idet der efter oplysningerne om M og F's indbyrdes forhold, herunder at F ved en anke dom i 2012 var idømt fire måneders fængsel og en bøde på 10.000 kr. for bl.a. vold og trusler mod M og over-

¹⁴⁶LFS 133, bem. Til § 11, afsnit 5 og Krone Christensen, s. 144-145

¹⁴⁷Byretten lagde til grund, at uenighederne i betydeligt omfang drejede sig om samværet, som parterne under alle omstændigheder skulle samarbejde om, og fandt herefter ikke, at der efter dagældende forældreansvarslovs § 11 var oplyst tungtvejende grunde til at ophæve den fælles forældremyndighed

¹⁴⁸<http://www.boernogsamvaer.dk/artikler/afgoelser/foraeldremyndighed/664-faelles-foraeldremyndighed-ikke-ophaevet-idet-det-ikke-kunne-antages-at-f-og-m-ikke-kunne-samarbejde-tfa-2013229-vld>

¹⁴⁹LFS 133, bem. Til § 11, pkt. 6, LFS 157, bem. Til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.), pkt. 2 og Krone Christensen, s. 149

trædelse af polititilhold i efteråret 2011. Landsretten fandt, at der var holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kunne samarbejde om børnene til disses bedste¹⁵⁰.

I TFA2013.110/2 var F tidligere blevet dømt for vold mod M, men landsretten lagde ud fra parternes påstande med et udgangspunkt om ophævelse af den fælles forældremyndighed, vægt på at parternes forhold har været præget af konflikter og gensidige beskyldninger og mistillid, herunder med hensyn til den anden parts evne til at tage vare på barnet. Endvidere anføres det, at parterne kun i begrænset omfang kommunikerer med hinanden og at de ikke samarbejder om barnet, der ud fra det oplyste, er påvirket af forholdet forældrene imellem. Herudfra finder retten holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste. Landsretten tiltræder således på den baggrund, at den fælles forældremyndighed bør ophæves. Under hensyn til det oplyste om barnets forhold til hver af forældrene, det oplyste om parternes forhold, samt indholdet af den børnesagkyndige erklæring¹⁵¹ og det i øvrigt oplyste, tillægges F forældremyndigheden alene efter FOL § 11, jf. § 4.

Af bemærkningerne fremgår endvidere, at ophævelse af den fælles forældremyndighed ligeledes kan komme på tale, hvor der er sket seksuelle krænkelser af barnet, den anden forælder eller andre familiemedlemmer¹⁵².

3.3.1.3 Samarbejdschikane¹⁵³

Skyldes forældrenes konflikter omkring samarbejdet om barnet, at den ene forælder uden påviselig grund har forsøgt, at hindre den anden forælders kontakt til barnet, må retten som nævnt, anlægge et fremtidsorienteret perspektiv ved vurderingen af, hvad der er bedst for barnet. Derfor må det tillægges stor vægt, hvem af forældrene, der har de bedste evner til at samarbejde og dermed på længere sigt, sikre barnets samvær med den anden forælder¹⁵⁴. Dette skyldes ifølge Stine Krone Christensen, hovedprincippet i forældreansvarsloven om barnets ret til to forældre, som ligeledes kommer til udtryk i FOL § 19, stk. 1, der fastslår barnets ret til samvær med den forælder, som det ikke har bopæl hos¹⁵⁵.

I TFA2013.254/2 havde parterne tidligere aftalt en deleordning, men M nægtede at udlevere S til samvær, idet hun mente, at F havde slået ham. S fik senere konstateret epilepsi, herefter mente M ikke, at F kunne håndtere sygdommen. Landsretten begrundede afgørelsen med det høje konfliktniveau, som kulminerede ved at M nægtede at udlevere S til samvær med F, hvorefter landsretten fandt, at forældrene ikke kunne samarbejde om barnets forhold til barnets bedste, hvorfor der var grundlag for ophævelse af den fælles forældremyndighed, jf. FOL § 11.

Af tidligere retspraksis ses det at samarbejdschikane tillægges betydelig vægt, men eftersom afgørelsen altid skal være til barnets bedste, får konstateringen af, at der foreligger samarbejdschikane, ikke altid betydning for sagens endelige resultat¹⁵⁶. Viggo Bækgaard finder ligefrem, at ændrin-

¹⁵⁰Se også TFA2013.323 hvor den fælles forældremyndighed over en ni måneder gamle baby blev ophævet pga. forældrenes indbyrdes forhold, herunder F's vold mod M. M fik forældremyndigheden alene.

¹⁵¹Der blev under sagen foretaget en børnesagkyndigundersøgelse, der pegede på at moderen var følelsesmæssig ustabil og havde svært ved at skabe trygge rammer om S. F vurderes at kunne give S en tryk base

¹⁵²LFS 133, bem. til § 11, pkt. 6, Krone Christensen, s. 151 og LFS 157, bem. Til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.), pkt. 2

¹⁵³Begreberne *Samarbejdschikane* og *samværschikane*, bruges i litteraturen og retspraksis i flæng, eftersom *samarbejdschikane* kan føre til manglende kontakt mellem barn og forældre, hvorfor der således foreligger *samværschikane*, se TFA2010.350 og TFA2010.280/2FS

¹⁵⁴LFS 157, bem., afsnit. 3.1.1.2, pkt. 9 og LFS 157, bem. Til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.), pkt. 4

¹⁵⁵Krone Christensen, s. 152

¹⁵⁶Evalueringsrapport 2011, bilag 10, afsnit 5, pkt. 3

gerne i forældreansvarsloven gør det lettere, at opnå afskæring af den anden part ved at holde ”*kri- gen i kog*”¹⁵⁷.

3.3.1.3.1 Frygt for bortførelse

Den ene forælders frygt for, at den anden forælder bortfører barnet til udlandet, er ikke blandt de opremsede eksempler på tilfælde, der efter en konkret vurdering kan føre til ophævelse af den fælles forældremyndighed, jf. FOL § 11, men har trods dette været anført som begrundelse for påstand om ophævelse af den fælles forældremyndighed. Men hverken i TFA2008.48¹⁵⁸ eller TFA2008.121/1¹⁵⁹ kunne det på baggrund af en konkret vurdering af bortførelsesrisikoen, føre til ophævelse af forældremyndigheden¹⁶⁰. Her er det vigtigt at bemærke, at afgørelserne er truffet ud fra kriterierne bag den gamle FOL § 11, hvorfor resultatet af dommene kunne være en anden, såfremt afgørelsen blev truffet efter kriterierne i den nye FOL § 11.

I U2013.691Ø havde parterne fælles forældremyndighed over B og bopælen var tillagt F. Landsretten lagde efter bevisførelsen til grund, at faderen havde skiftet låsen til sin og M's hidtidige fælles bolig, nægtet M adgang til lejligheden og skriftligt meddelt hende, at med hensyn til B kunne hun vælge, om B skulle blive hos F, til M havde fundet et mere permanent ophold. Landsretten lagde endvidere til grund, at F ensidigt og med kort varsel havde ændret sin oprindeligt varslede sommerferie med B, hvilket, sammen med B's nye start i institution, betød, at M alene fik ni dage og ikke to gange ni dage sommerferie sammen med B. Trods løfte herom, under hovedforhandlingen i byretten, havde M ikke efterfølgende fået erstatningssamvær herfor. I forbindelse med efterårsferien nægtede F, i strid med byrettens dom, M efterårsferie med B på andet tidspunkt end skolerens efterårsferie, hvor M ikke havde mulighed for at have samvær med B. Truslerne om at tage B med til Rusland, som M i den forbindelse fremsatte pr. sms over for F, måtte efter landsrettens opfattelse ses i lyset af F's adfærd, i forbindelse med at M søgte om at få sin berettigede efterårsferie med B. F's adfærd i forbindelse med M's efterfølgende »overvågede« samvær med B, hos F, ansås af landsretten, som et udtryk for, at den ulige magtbalance mellem parterne ikke forvaltes af F på en måde, der varetog B's tarv og sikrede B's ret til kontakt og samvær med M. Landsretten fandt under disse omstændigheder det ikke for realistisk, at forældrene i fællesskab vil være i stand til at etablere et samarbejde om B's forhold til hendes bedste, hvorfor landsretten ophæver den fælles forældremyndighed, jf. FOL § 11, 2. pkt. Efter en samlet vurdering af oplysningerne i sagen, fandt landsretten, at det må være bedst for B, at forældremyndigheden tillægges M alene, idet de lagde vægt på, at M er den af forældrene, der skønnes bedst at kunne sikre B's kontakt til og samvær med den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden.

3.3.1.4 Uegnet som forældremyndighedsindehaver

Af bemærkninger fremgår det endvidere, at det ikke kan anses for at være i barnets interesse, at der dømmes til fælles forældremyndighed, hvis en forælder er uegnet som forældremyndighedsindeha-

¹⁵⁷<http://www.boernogsamvaer.dk/artikler/afgorelser/foraeldremyndighed/649-ikke-overforsel-af-foraeldremyndighed-over-7-arig-p-og-ej-heller-faelles-foraeldremyndighed-m-har-uden-rimelig-grund-hindret-samvaer-samvaerschikane-tfa-201383-vld>

¹⁵⁸Af landsretten begrundelse fremgik det bl.a. at uenigheden om forældremyndigheden skyldes M's frygt for, at F udrejser med B til Kuwait, hvor F og efter det oplyste også B har statsborgerskab. Landsretten fandt imidlertid ikke, at der ved bevisførelsen var fremkommet oplysninger, der bestyrkede M's frygt, idet F, der bestred at ville udrejse med B uden legalt grundlag herfor, uden problemer havde gennemført samvær med B.

¹⁵⁹M, der ligesom F var af udenlandsk herkomst, anlagde sag om få forældremyndigheden over S, som hun frygtede, at F ville bortføre til hjemlandet. F havde boet i Danmark i mange år, talte dansk, var dansk statsborger, var under uddannelse og havde sine forældre samt en del af sin øvrige familie i Danmark. Herefter fandt landsretten ikke en sådan risiko for, at F ville forlade Danmark med S, at dette i sig selv kunne begrunde ophævelse af den fælles forældremyndighed.

¹⁶⁰Krone Christensen, s. 152-153

ver. Hvilket eksempelvis kan skyldes massivt misbrug, en alvorlig psykisk lidelse eller andet, der gør forælderen uegnet til at deltage i væsentlige beslutninger vedrørende barnets liv¹⁶¹.

I TFA2013.99 fik børnene A og B efter forældrenes separation bopæl hos M, idet børnene dog i en periode, hvor M havde betydelige psykiske vanskeligheder, de facto boede hos F. Parternes forhold var præget af mange konflikter og dårligt samarbejde og ifølge en børnesagkyndig erklæring, havde det været så belastende for børnene, at de havde taget skade heraf. Landsretten begrundede deres afgørelse ud fra en samlet vurdering af parternes forklaring, herunder den børnesagkyndige erklæring og udtalelse fra E Kommune, hvorefter de udtaler, at der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om børnenes forhold til børnenes bedste, hvorfor det lægges til grund, at det er bedst for børnene, at forældremyndigheden tillægges F¹⁶².

I TFA2013.288 havde D siden forældrens samlivsophævelse boet hos M. M havde flere gange været indlagt pga. en psykisk sygdom, hvorfor D i forbindelse med en indlæggelse i 2008 havde boet hos F. Efterfølgende havde samværet med F været meget begrænset. Parternes samarbejde var konfliktfyldt, der havde blandt andet været problemer med F's samtykke til udstedelse af pas og F havde endvidere flere gange rettet henvendelse til myndighederne, fordi han var bekymret for D, grundet M's sygdom. Landsretten fandt, at konflikterne, ud fra det oplyste, ikke var af sådan en karakter, at der var konkrete holdepunkter for at antage, at forældrene ikke ville kunne samarbejde om D, der efter det oplyste fungerede fint. Den fælles forældremyndighed over D opretholdes, således.

3.3.1.5 Manglende interesse for at varetage omsorgen for barnet m.v.

En forælder, der ikke er interesseret i at varetage omsorgen for barnet og ved sin adfærd har vist, at den pågældende ikke har til hensigt at deltage i barnets liv, er ligeledes et moment, der kan inddrages i rettens afgørelse efter FOL § 11, da dette kan have betydning for samarbejdspotentialer¹⁶³. Som eksempel herpå nævner bemærkningerne, at det f.eks. kan være en forælder, som efter praksis ikke vil få samvær, eksempelvis fordi den pågældende ikke har formået at være i stabil kontakt med barnet eller har været fraværende i barnets liv i flere år, og den manglende kontakt kan tilskrives samværsforældrens egne forhold¹⁶⁴.

3.3.1.6 Uenighed om væsentlige enkeltspørgsmål m.v.

Efter FOL § 3, stk. 1, 1. pkt., kræver væsentlige beslutninger vedrørende barnets forhold enighed mellem forældrene, hvis der er fælles forældremyndighed. Dette er f.eks. beslutninger om væsentlige medicinsk behandling og væsentlige indgreb, skolevalg, religiøse forhold, pas m.v.¹⁶⁵.

Siden forældreansvarslovens vedtagelse, har specielt spørgsmålet om skolevalg afstedkommet en række domme^{166 167} og diskussion¹⁶⁸. Derfor fremgår det af bemærkningerne til revisionen af foræl-

¹⁶¹LFS 157, bem. Til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.), pkt. 2

¹⁶²Afgørelsen illustrerer forskellen i kriterierne i 2008-loven og 2012-loven, hvor kriteriet for fælles forældremyndighed er, om der er "holdepunkter for at antage", at parterne kan samarbejde

¹⁶³LFS 157, bem. Til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.), pkt. 2

¹⁶⁴LFS 157, bem. Til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.), pkt. 2

¹⁶⁵Krone Christensen, s. 158

¹⁶⁶TFA2010.482/2 fastslår at uenighed om skolevalg ikke i sig selv kan føre til ophævelse af den fælles forældremyndighed. Familienstyrelsens gennemgang af domspraksis i sager om fortsættelse/etablering af fælles forældremyndighed (§ 11 og § 14, stk. 1) omhandler 80 offentliggjorte landsrets- og højesteretsdomme i perioden oktober 2008 til august 2010 og viser at der dog foreligger domme, hvor forældrenes uenighed om væsentlige enkeltspørgsmål fører til ophævelse af den fælles forældremyndighed. Ifølge disse dommes præmisser foretages en konkret vurdering af, om der er grundlag for at fravige udgangspunktet om, at uenighed om enkeltspørgsmål ikke kan føre til ophævelse af den fælles forældremyndighed, fordi forældrene ikke kan løse deres uenighed på en måde, så det ikke går ud over barnet.

dreansvarsloven, at aftalepartierne er opmærksomme herpå, men at det fortsat forudsættes, at forældre med fælles forældremyndighed i samarbejde kan træffe sådanne beslutninger. Det anføres, at loven i høj grad retter sig mod og har signalværdi for den store gruppe af forældre, der løser eventuelle konflikter uden for systemet. Således fremgår det af bemærkningerne, at det i overensstemmelse med den politiske aftale er foreslået, at beslutningsbeføjelserne for forældrene skal bevares, som de blev fastlagt ved vedtagelsen af forældreansvarsloven¹⁶⁹.

Det fremgår af bemærkningerne til forældreansvarsloven 2007, at uenighed om enkelte forhold vedrørende barnet, som udgangspunkt ikke kan føre til en ophævelse af den fælles forældremyndighed. Såfremt forældrene ikke kan blive enige om enkelte væsentlige beslutninger vedrørende barnets forhold, må uenigheden som udgangspunkt løses ved, at forældrene selv løser deres konflikt, eventuelt gennem statsforvaltningens tilbud om børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling, jf. FOL § 32¹⁷⁰. Overnævnte må antages ligeledes at være gældende efter revisionen af forældreansvarsloven, bl.a. grundet det faktum, at revisionen af FOL § 11 alene er en mindre ændring af bestemmelsen¹⁷¹ og overnævnte bemærkning om, at beslutningsbeføjelserne for forældrene skal bevares, som de blev fastlagt ved vedtagelsen af forældreansvarsloven¹⁷².

3.3.2 ”upraktisk”

At den ene forælder reelt udøver den fulde forældremyndighed og at det er upraktisk, at skulle indhente den andens samtykke vedrørende væsentlige beslutninger, er ifølge bemærkningerne, ikke blandt eksemplerne, der efter en konkret vurdering kan føre til ophævelse af den fælles forældremyndighed, jf. FOL § 11, men har dette til trods, været anført som begrundelse for påstand om ophævelse af den fælles forældremyndighed i TFA2013.29. Landsretten fandt dog heller ikke konkrete holdepunkter for at ophæve den fælles forældremyndighed. F havde uden problemer skrevet under i de situationer, hvor FOL § 3 krævede enighed mellem forældrene.

3.4 Retsvirkninger og tvangsfuldbyrdelse

Reglerne om tvangsfuldbyrdelse af forældremyndighed, barnets bopæl og samvær findes i et selvstændigt kapitel, kap. 48 a i retsplejeloven, og skal bl.a. læses i sammenhæng med reglerne i lovens kap. 45-46¹⁷³.

Det følger af RPL § 478, at tvangsfuldbyrdelse bl.a. kan ske på grundlag af domme og kendelser om forældremyndighed og barnets bopæl, retsforlig om forældremyndighed og barnets bopæl, aftaler om forældremyndighed, der er anmeldt eller godkendt af statsforvaltningen eller retten, afgørelser om forældremyndighed eller barnets bopæl, der er truffet af statsforvaltningen, aftaler om barnets bopæl, der er indgået under et møde i statsforvaltningen, samt aftaler om barnets bopæl, når det udtrykkeligt i aftalen er bestemt, at den kan tjene som grundlag for fuldbyrdelse¹⁷⁴.

Fogedretten kan efter RPL § 536, stk. 2, som middel til gennemtvungelse af overnævnte domme, kendelser, retsforlig, afgørelser og aftaler, anvende tvangsbøder eller umiddelbar magt¹⁷⁵. Dommen kan fuldbyrdes, når fuldbyrdelsesfristen er udløbet, medmindre dommen forinden er anket. Eksekutionsfristen er 14 dage efter dagen for dommens afsigelse, medmindre andet er bestemt i dommen,

¹⁶⁷Evaluering 2011, afsnit 3.4, pkt. 1 og afsnit 3.4.1, pkt. 7

¹⁶⁸Se bl.a., TFA2011.513, TFA2012.3 og Holdgaard; Bune Juhl og Motzfeldt

¹⁶⁹LFS 157, bem., afsnit 3.1.1.2, pkt. 12

¹⁷⁰LFS 133, bem. Til § 3, afsnit 9 og Krone Christensen, s. 158

¹⁷¹LFS 157, bem. Til nr. 1 (§ 11, 2. pkt.), pkt. 1

¹⁷²LSF 157, bem., afsnit 3.1.1.2, pkt. 12

¹⁷³VEJ nr. 71, afsnit 6, pkt. 1

¹⁷⁴VEJ nr. 71, afsnit 6, pkt. 2

¹⁷⁵VEJ nr. 71, afsnit 6, pkt. 3

jf. RPL § 480, stk. 1¹⁷⁶. Det kan således efter RPL § 480, stk. 2 bestemmes i dommen, at dommen kan fuldbyrdes, selvom den ankes inden fuldbyrdelsesfristen udløb. Endvidere kan retten, til hvilken dommen ankes efter fuldbyrdelsesfristens udløb, tillægge anken opsættende virkning, jf. RPL § 480, stk. 3¹⁷⁷.

Det er efter RPL § 536, stk. 6, en betingelse for tvangsfuldbyrdelse, at barnets sjælelige eller legeomlige sundhed ikke udsættes for alvorlig fare. Når fogedretten modtager en anmodning om tvangsfuldbyrdelse, indkaldes parterne almindeligvis først til et møde i retten. I forbindelse hermed, kan fogedretten tilkalde en repræsentant fra kommunen til at varetage barnets interesser under sagen jf. RPL § 537, stk. 1.

Det følger af RPL § 537, stk. 2, at fogedretten skal afholde en samtale med barnet om tvangsfuldbyrdelsen, såfremt barnet har den fornødne alder og modenhed, således at barnet får mulighed for at give udtryk for sine egne synspunkter¹⁷⁸. Denne samtale afholdes, medmindre det er til skade for barnet og såfremt samtalen afholdes, skal der deltage en børnesagkyndig eller en repræsentant fra kommunen. Efter RPL § 450 c, stk. 1, 1. og 3. pkt., er parterne ikke til stede under samtalen, men de skal gøres bekendt med hovedindholdet af samtalen efterfølgende¹⁷⁹.

Fuldbyrdelse kan som anført ske ved anvendelse af tvangsbøder eller umiddelbar magt. Tvangsbøder fastsættes som daglige eller ugentlige bøder, der løber indtil barnet udleveres, jf. RPL § 537, stk. 3, 1. pkt. Umiddelbar magtanvendelse anvendes ifølge vejledning nr. 71 hovedsagligt i sager om udlevering af barnet til forældremyndighedsindehaveren eller til den, barnet bor hos. Dette skyldes, at der er tale om en enkeltstående og permanent flytning af barnet, som derfor bør ske umiddelbart¹⁸⁰. Skønner fogedretten, at der i en konkret sag kan blive tale om at anvende umiddelbar magtanvendelse, skal der efter RPL § 537, stk. 4, som hovedregel tilkaldes en børnesagkyndig og en repræsentant fra kommunen for at varetage barnets interesser. Udgangspunktet kan dog fraviges, hvor der foreligger ganske særlige omstændigheder, hvilket ifølge vejledning nr. 71 eksempelvis kan være i situationer, hvor det er nødvendigt at søge afgørelsen fuldbyrdet straks, for herved at undgå, at muligheden for fuldbyrdelsen forspildes¹⁸¹.

Har retten truffet afgørelse om fortsat fælles forældremyndighed, indebærer dette, at begge forældre fortsat har de pligter og beføjelser, som fremgår af FOL § 2.

Af FOL § 2, stk. 1, fremgår det, at forældremyndighedsindehaveren skal drage omsorg for barnet, heri ligger, at forældremyndighedsindehaveren har pligt til at varetage den daglige omsorg for barnet, herunder at sørge for, at barnet får tilstrækkelig næring, tøj, bolig samt pleje og lægehjælp i sygdomstilfælde, m.v. Som modstykke til omsorgspligten indeholder FOL § 2, stk. 1, ligeledes beføjelser for myndighedsindehaveren til at træffe afgørelse om barnets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov.

FOL § 2 suppleres af FOL § 3, som fastlægger forældremyndighedsindehaverens beslutningsbeføjelse, i tilfælde af fælles forældremyndighed.

Har retten efter FOL § 11 truffet afgørelse om, at den ene af forældrene skal have forældremyndigheden alene, er det alene denne forælder, der skal drage omsorg for barnet og kan derfor alene træffe afgørelse om barnets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov jf. FOL § 2. Dette indebærer således, at væsentlige beslutninger omkring barnets forhold ikke længere kræver enighed

¹⁷⁶Krone Christensen, s. 160

¹⁷⁷Krone Christensen, s. 160-161

¹⁷⁸Herved imødekommes børnekonventionens art. 12 og portalbestemmelsen i FOL § 5 hvoraf det bl.a. følger at barnet skal sikres retten til frit at udtrykke sine synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet.

¹⁷⁹VEJ nr. 71, afsnit 6, pkt. 4, 5 og 7

¹⁸⁰VEJ nr. 71, afsnit 6, pkt. 10

¹⁸¹VEJ nr. 71, afsnit 6, pkt. 10

mellem forældrene, da sådanne beslutninger kan træffes af eneforældremyndighedsindehaveren på egen hånd. Eneforældremyndighedsindehaveren er desuden værge for barnet¹⁸². Det skal bemærkes, at barnets ret til samvær med den forælder, som barnet ikke har bopæl ved, ikke berøres af ophævelsen af den fælles forældremyndighed, da barnets ret til samvær gælder, hvad enten der er fælles forældremyndighed eller eneforældremyndighed, jf. FOL § 19¹⁸³. Endvidere gælder der fortsat en pligt til at underrette samværsforælderen om flytning inden- og udenlands, jf. FOL § 18¹⁸⁴. Hvis der efter FOL § 11 er truffet afgørelse om, at en af forældrene skal have forældremyndigheden alene, følger det af FOL § 12, at den fælles forældremyndighed automatisk genindtræder, hvis gifte, herunder separerede, forældre genoptager eller fortsætter samlivet¹⁸⁵.

Afgørelser efter FOL § 11, kan ændres ved dom eller aftale. Såfremt forælder med fælles forældremyndighed og som ikke lever sammen er enige om ændringen af forældremyndigheden, således at forældremyndigheden tillægges den ene, kan forældrene når som helst indgå en aftale herom, jf. FOL § 10. Aftalen skal dog anmeldes til statsforvaltningen for at være gyldig, jf. FOL § 10, 2. pkt. Hvor en sag om forældremyndighed er indbragt for retten, kan anmeldelsen dog ske hertil, jf. FOL § 10, 3. pkt.¹⁸⁶. Af FOL § 9 fremgår det desuden, at forældre kan aftale, at de skal have fælles forældremyndighed. Aftalen skal anmeldes til statsforvaltningen eller retten for at være gyldig, jf. FOL § 9, 2. og 3. pkt. Endeligt kan forældrene aftale, at forældremyndigheden skal overføres fra den ene forælder til den anden, jf. FOL § 13, stk. 1, 1. pkt. Her er gyldighedsbetingelsen, som ved FOL § 9 og FOL § 10, at aftalen skal anmeldes til statsforvaltningen eller retten, jf. FOL § 13, stk. 1, 2. og 3. pkt. En dom efter FOL § 11 kan endvidere efterfølgende ændres af retten. Har retten ophævet den fælles forældremyndighed, følger det af FOL § 14, stk. 1, at den forælder, der ikke har forældremyndigheden, kan anmode retten om at etablere fælles forældremyndighed på ny eller om at få forældremyndigheden overført til sig¹⁸⁷. En anmodning om ændring af forældremyndighed, kan dog afvises af statsforvaltningen, hvis forholdene ikke har ændret sig væsentligt, jf. FOL § 39, stk. 1, 1. pkt. At statsforvaltningen kan afvise en anmodning om ændring af forældremyndigheden, er en udvidelse af bestemmelsen. Kerneområdet for denne udvidelse er de gentagne ansøgninger, dvs. de tilfælde, hvor der tidligere ved dom er taget stilling til spørgsmålet om forældremyndighed. Af bemærkningerne til FOL § 39 fremgår det, at vurderingen af om der er tale om væsentligt forandrede forhold og ansøgningen derfor skal behandles, er en vurdering af, om forholdene på tidspunktet for ansøgningen er af en sådan karakter, at en ændring vil kunne være bedst for barnet. Barnets alder og udviklingstrin, samt den forløbne tid kan i den forbindelse tillægges betydning¹⁸⁸.

3.5 Retspolitik

Det ovenfor anførte om FOL § 11 giver anledning til visse retspolitiske betragtninger. Der skal knyttes bemærkninger til, hvorvidt man med reglen har skabt et grundlag for at opnå den tilstand, der var lovgivers intension.

3.5.1 Lovgivers intension

Revisionen af FOL § 11 havde som et centralt formål, at sikre, at der i højere grad ved vurderingen, af om en fælles forældremyndighed skal ophæves, træffes afgørelser, som er til barnets bedste og

¹⁸²Krone Christensen, s. 161

¹⁸³Krone Christensen, s. 161

¹⁸⁴Krone Christensen, s. 161 og LBK 1073, kom. Til § 18, pkt. 2

¹⁸⁵Krone Christensen, s. 161 og LBK 1073, kom. Til § 12

¹⁸⁶Krone Christensen, s. 161

¹⁸⁷Krone Christensen, s. 162

¹⁸⁸LFS 157, bem. Til nr. 17 og 18 (§ 39), pkt. 3 og 4 og FM2013.99

herved understrege, at situationer, hvor det positive for barnet i, at der dømmes til fælles forældremyndighed, overskygges af forældrenes alvorlige konflikt, undgås¹⁸⁹.

Bestemmelsen er således bl.a. revideret for at øge mulighed for at skærme barnet mod forældrenes konflikt¹⁹⁰, da det efter Evaluering 2011 stod klart, at anvendelsen af den oprindelige FOL § 11¹⁹¹ kunne føre til vidtgående afgørelser og i visse situationer ske på barnets bekostning¹⁹². Her skal det dog bemærkes, at den nye FOL § 11 indeholder en formodning for fælles forældremyndighed¹⁹³, idet bestemmelsen anfører, at retten kun kan ophæve den fælles forældremyndighed, hvis der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste.

3.5.2 Konklusion

En gennemgang af forarbejderne til den reviderede udgave af FOL § 11, 2. pkt. og domspraksis, viser, at mange af de kriterier og hensyn, som frem til den 1. oktober 2012 blev inddraget i vurderingen af om den fælles forældremyndighed skulle fortsætte eller ophøre, fortsat har betydning for vurderingen efter FOL § 11. Umiddelbart virker ændringen af FOL § 11, 2. pkt. derfor ikke stor, men ordlyden er dog en anden og barnets bedste er nu omfattet af lovteksten, hvorfor retten altid skal tage stilling til, om en afgørelse er til barnets bedste. Der er således tale om en lempelse af bestemmelsen, som åbner op for en mere skønsmæssig vurdering, der trods det sparsomme retspraksis, alligevel tegner et billede af, at barnets bedste vejer tungest, når der skal foretages en afvejning af, om den fælles forældremyndighed skal opretholdes eller ophæves efter FOL § 11, 2. pkt.

4 FORÆLDREANSVARSLovens § 14

4.1 Baggrund

FOL § 14, stk. 1, giver retten adgang til at træffe afgørelse om fælles forældremyndighed eller om overførsel af forældremyndigheden i de tilfælde, hvor den ene af forældrene har forældremyndigheden alene. FOL § 14, stk. 1, erstatter de tidligere regler i FML §§ 12 og 13.

FML § 12 omhandlede tilfælde, hvor moderen trods et længere samliv havde eneforældremyndighed. Det fulgte af FML § 12, stk. 1, at retten i forbindelse med ophøret af et længerevarende samliv, kunne overføre forældremyndigheden til faderen under særligt hensyn til, hvad der var bedst for barnet¹⁹⁴. Var der tale om en sag, som var anlagt uden forbindelse til en samlivsophævelse, kunne retten overføre forældremyndigheden til faderen, hvis ændringen var bedst for barnet, jf. FML § 12, stk. 2¹⁹⁵. Det fulgte af FML § 13 stk. 1 og 2, at hvor forældremyndigheden ved aftale eller dom var tillagt en af forældrene alene, og tilfælde, hvor faderen havde fået afslag på forældremyndigheden efter FML § 12, kunne retten, når særlige grunde talte for det, overføre forældremyndigheden til den anden, hvis det var bedst for barnet, navnlig på pga. væsentligt forandrede forhold¹⁹⁶. Kriteriet for overførsel af forældremyndigheden til den anden forælder var i disse tilfælde skærpet, idet retten alene kunne træffe afgørelse om overførsel af forældremyndigheden, når særlige grunde talte herfor. Endvidere skulle overførselen af forældremyndigheden være bedst for bar-

¹⁸⁹LFS 157, bem., afsnit 2, pkt. 1

¹⁹⁰LFS 157, bem., afsnit 1.1

¹⁹¹L 499 af 06. juni 2007

¹⁹²LFS 157, bem. afsnit 3.1.1.2, pkt. 3

¹⁹³Hermed tilgodeses FOL § 8

¹⁹⁴LFS 133, bem., afsnit 3.2.1, pkt. 3 og Krone Christensen, s. 186

¹⁹⁵Krone Christensen, s. 186

¹⁹⁶LFS 133, bem., afsnit 3.2.1, pkt. 4 og Krone Christensen, s. 186

net, navnlig grundet væsentligt forandrede forhold, jf. FML § 13, stk. 1 og 2¹⁹⁷. Ved afgørelser efter FML § 12, stk. 2 og FML § 13, stk. 1 og 2, skulle det endvidere tillægges vægt, om indehaveren af forældremyndigheden uden rimelig grund hindrede gennemførelsen af samvær, jf. sidste pkt. i FML § 12, stk. 2 og sidste pkt. i FML § 13, stk. 1¹⁹⁸.

Som nævnt var det efter lov om forældremyndighed og samvær ikke en mulighed at dømme til fælles forældremyndighed mod den ene forældres ønske. Et flertal af Udvalget om Forældremyndighed og Samværs forslag et udkast til FOL § 14, stk. 1 med følgende ordlyd: ”Retten kan efter anmodning fra en forælder, der ikke har forældremyndigheden, overføre forældremyndigheden til denne eller bestemme, at der skal være fælles forældremyndighed. Retten kan kun træffe afgørelse om fælles forældremyndighed, hvis der er bestemte holdepunkter for at antage, at forældrene kan samarbejde om barnets forhold”¹⁹⁹. Andet pkt. i udvalgets udkast til FOL § 14, stk. 1, blev imidlertid ikke medtaget i lovforslaget, da adgangen til at dømme til fælles forældremyndighed, mod udvalgets forslag²⁰⁰, blev udgangspunktet²⁰¹. Forslaget til formuleringen af den nugældende FOL § 14, stk. 1, blev i lovforslaget, som bl.a. bygger på den politiske aftale om forslag til lov om forældreansvar, begrundet i barnets ret til to forældre, samt i barnets behov for nær kontakt til og omsorg fra begge forældre. Endvidere blev der henvist til, at det må vurderes, at være barnets interesse, at begge forældre deltager ligeværdigt i væsentlige beslutninger vedrørende barnets liv og tager ansvar herfor²⁰².

4.2 Anvendelsesområde

FOL § 14 vedrører dels en adgang for retten til efter anmodning fra en forælder, der ikke har forældremyndigheden, at bestemme, om der skal være fælles forældremyndighed, eller om forældremyndigheden skal overføres til denne efter bestemmelsens stk. 1, dels en adgang til at ændre aftaler om overførsel af forældremyndigheden til andre end forældrene efter FOL § 13, stk. 2 og afgørelser om forældremyndighed efter dødsfald efter FOL § 15, jf. FOL § 14, stk. 2²⁰³.

Efter FOL § 14, stk. 1, kan retten efter anmodning fra en forælder, der ikke har forældremyndigheden, bestemme, at der skal være fælles forældremyndighed, eller at forældremyndigheden skal overføres fra den anden forælder til ansøgeren²⁰⁴.

FOL § 14, stk. 1, skal ses i sammenhæng med FOL § 11, hvorefter retten, hvis forældre, der har fælles forældremyndighed og som ikke lever sammen, er uenige om forældremyndigheden, kan bestemme, om den fælles forældremyndighed skal fortsætte eller ophører. Retten har således både i FOL § 11 og FOL § 14, stk. 1, mulighed for at træffe afgørelse om fælles forældremyndighed mod den ene forældres ønske²⁰⁵ ²⁰⁶. Vurderingen af spørgsmålet om fælles forældremyndighed i FOL §

¹⁹⁷Krone Christensen, s. 186

¹⁹⁸LFS 133, bem., afsnit 3.2.1, pkt. 3-4 og Krone Christensen, s. 186

¹⁹⁹Betænkning 2006, s. 264 og Krone Christensen, s. 187

²⁰⁰Udvalget flertal foreslog, at rette i undtagelsestilfælde skulle kunne dømme til fælles forældremyndighed, selvom forældrene ikke ønskede dette, hvis retten vurderede, at det var bestemte holdepunkter for at antage, at forældrene ville kunne indgå et samarbejde om at finde gode løsninger for barnet og at en sådan afgørelse ville være bedst for barnet.

²⁰¹Krone Christensen, s. 187

²⁰²LFS 133, bem., afsnit 3.2.3, pkt. 1 og 3 og Krone Christensen, s. 187

²⁰³Krone Christensen, s. 188

²⁰⁴LBK nr. 1073, kom. Til § 14, stk. 1, pkt. 1

²⁰⁵Krone Christensen, s. 188

²⁰⁶Social- og Integrationsministeriet bemærker i forarbejderne til Lov om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister, at den foreslåede ændring af § 11 ikke ændrer på bestemmelsens forhold til § 14, stk. 1, om etablering af fælles forældremyndighed, hvorfor bemærkninger til forældreansvarsloven af 2007 fortsat er relevant

11 og FOL § 14, stk. 1, vil dog i udgangspunktet være forskelligt, da afsættet efter FOL § 11 er lovens udgangspunkt om fælles forældremyndighed, mens der i etableringssituationen efter FOL § 14, stk. 1, kan foreligge klare årsager til, at der er eneforældremyndighed. Overordnet set er muligheden for at dømme til fælles forældremyndighed efter de to bestemmelser dog i overensstemmelse med forældreansvarsloven grundlæggende princip om, at forældre har et fælles ansvar for deres barn, uanset om samlivet mellem dem er ophævet. Det fremgår direkte af forarbejderne til lov om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister, at der kan forekomme situationer, hvor spørgsmålet om, efter hvilken regel vurderingen om fælles forældremyndighed skal foretages, vil kunne fremstå underordnet. Som eksempel nævnes situationer, hvor det beror på tilfældigheder, at forældre ikke har fælles forældremyndighed²⁰⁷.

FOL § 14, stk. 1, har endvidere nær sammenhæng med FOL § 17, som omhandler rettens adgang til ved fælles forældremyndighed at træffe afgørelse om barnets bopæl, da retten, såfremt der nedlægges påstand herom, samtidig med en afgørelse efter FOL § 14, stk. 1, kan træffe afgørelse om, hos hvem af forældrene, barnet skal have bopæl²⁰⁸.

FOL § 14, stk. 1, omfatter alle tilfælde, hvor den ene forælder har forældremyndigheden alene efter loven, aftale eller dom²⁰⁹. Således kan bestemmelsen, bl.a. anvendes i tilfælde, hvor moderen har forældremyndigheden alene, idet forældrene er ugifte og ikke har eller har haft fælles folkeregisteradresse indenfor de sidste ti måneder forud for barnets fødsel og der ikke er underskrevet en omsorgs- og ansvarserklæring eller indgået aftale om fælles forældremyndighed efter FOL § 9, jf. FOL § 7, stk. 4, jf. FOL § 7, stk. 1, og 3. FOL § 14, stk. 1, kan videre anvendes, hvor den ene forælder har forældremyndigheden alene, grundet aftale herom, jf. FOL § 10 eller FOL § 13, stk. 1 eller i kraft af en dom efter FOL § 11 eller FOL § 14, stk. 1²¹⁰.

FOL § 14, stk. 1, gælder for forældre. Bestemmelsen gælder derfor også for adoptivforældre, idet der ved adoption indtræder samme retsforhold mellem adoptant og adoptivbarn, som mellem forældre og deres barn, jf. ADL § 16, stk. 1. Såfremt forældremyndigheden er overført til et ægtepar i forening efter FOL § 13, stk. 2, eller FOL § 15, stk. 4, vil anvendelse af FOL § 14 kunne ske analogt, hvis ægtefællerne senere har indgået aftale om ophør af fælles forældremyndighed, jf. FOL § 10, eller har fået dom om ophør af fælles forældremyndighed efter FOL § 11²¹¹. Som nævnt blev registrerede partner ved lov nr. 537 af 26. maj 2010 fuld ligestillet med ægtefæller med hensyn til både adoption og forældremyndighed, hvorfor FOL § 14, stk. 1, ligeledes må gælde for registrerede partner.

FOL § 14, stk. 1, anvendes i de situationer, hvor forældrene ikke selv kan opnå enighed om forældremyndighedsspørgsmålet. Såfremt forældrene er enige om (gen)etablering af fælles forældremyndighed eller om, at forældremyndigheden skal overføres til den anden forælder, kan de til enhver tid selv indgå aftale herom efter reglerne i FOL § 9 og FOL § 13, stk. 1. Forældre kan således efter FOL § 9 aftale, at de skal have fælles forældremyndighed og efter FOL § 13, stk. 1, kan forældre aftale, at forældremyndigheden skal overføres fra den ene forælder til den anden. Det skal imidlertid bemærkes at aftaler om forældremyndighed efter FOL § 9 og FOL § 13, stk. 1, som udgangspunkt skal anmeldes til statsforvaltningen for at være gyldig. Er sagen indbragt for retten, kan anmeldelse dog ske hertil²¹².

²⁰⁷LFS 157, afsnit 3.1.1.1, pkt. 2

²⁰⁸LFS 133, bem. Til § 17, pkt. 2 og Krone Christensen, s. 188-189

²⁰⁹LFS 133, bem. Til § 14, pkt. 4 og Krone Christensen, s. 189

²¹⁰Krone Christensen, s. 189

²¹¹Af bemærkning 1983, s. 80 f., fremgår det, at en række af lovens øvrige bestemmelser i disse situationer vil skulle anvendes analogt. Eftersom der ikke senere i lovforarbejder m.v. er taget afstand til denne analogislutning, må dette fortsat antages at være gældende, Krone Christensen, s. 189

²¹²Krone Christensen, s. 189

Det følger af FOL § 14, stk. 1, at afgørelser træffes af retten, hvorved det alene er retten der har kompetence til at træffe afgørelse om forældremyndighed. En afgørelse om forældremyndighed efter FOL § 14, stk. 1, kan som det fremgår af bestemmelsen, træffes af retten efter anmodning fra en forælder, der ikke har forældremyndigheden. En anmodning om afgørelse efter FOL § 14, stk. 1, skal dog altid indgives til statsforvaltningen, hvortil det må bemærkes at statsforvaltningen under behandling af sagen, bl.a. kan træffe en midlertidig afgørelse efter FOL § 26, stk. 1. Anmodningen til retten skal komme fra den forælder, der ikke har forældremyndigheden, hvorfor initiativet ligger hos denne forælder, der således vil være sagsøger under byrettens behandling af forældremyndighedssagen. Retten er bundet af parternes påstande og vil grundet formuleringen af FOL § 14, stk. 1, ikke kunne træffe afgørelse om overførsel af forældremyndigheden eller om fælles forældremyndighed, såfremt den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, ikke nedlægger påstand herom²¹³. Det pointeres i bemærkningerne, at adgangen til at dømme til fælles forældremyndighed kræver, at mindst én af forældrene ønsker det, da det ikke giver mening at etablere fælles forældremyndighed, hvor begge forældre er imod dette²¹⁴.

Fra retspraksis det første år forældreansvarsloven har været i kraft, er der i Tidsskrift for Familie- og Arveret offentliggjort 19 landsretsdomme efter FOL § 14, hvilket i øvrigt er langt de fleste § 14-domme, afsagt af landsretten i denne periode²¹⁵. I tre²¹⁶ af de 19 sager påstod den, der havde del i forældremyndigheden, alene overførsel af forældremyndighed. I TFA 2009.47 nedlagde begge forældre såvel i byretten som i landsretten alene påstand vedrørende overførsel af forældremyndighed. Byretten, afgjorte, at der ikke skulle være fælles forældremyndighed, da enhver mulighed for samarbejde måtte anses for udelukket og overførte forældremyndigheden til den anden forælder. Under anken bemærkede landsretten, at byretten ikke havde haft hjemmel til at tage stilling hertil, da der ikke forelå nogen påstand om fælles forældremyndighed²¹⁷. I praksis vil ansøgeren formentlig anmode om at få forældremyndigheden overført og dermed fremtidig have den alene og subsidiært anmode om, at der etableres fælles forældremyndighed^{218 219}.

4.3 Rettens adgang til at dømme til fælles forældremyndighed i sager, hvor der er eneforældremyndighed § 14

FOL § 14, stk. 1 angiver ikke noget kriterium for rettens afgørelse, hvorfor afgørelsen skal være i overensstemmelse med lovens portalbestemmelse FOL § 4, hvorefter afgørelser skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet. Dette er også anført i bemærkningerne til FOL § 14, hvoraf det fremgår, at det afgørende for vurderingen af, om det er bedst for barnet, at der dømmes til fælles forældremyndighed, er barnets relation til den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden²²⁰. På baggrund af en undersøgelse af det konkrete barn og forældres forhold, skal retten derfor foretage en konkret og individuel vurdering²²¹. Af bemærkningerne til FOL § 4 fremgår det, at barnets bedste til enhver tid, skal tolkes som den bedst tænkelige løsning for det enkelte barn²²². Det fremgår af

²¹³Krone Christensen, s. 189-190

²¹⁴LFS 133, bem., afsnit 3.2.3., pkt. 8 og Krone Christensen s. 190

²¹⁵TFA 2009.111, afsnit 1, pkt. 1

²¹⁶TFA 2008.68, TFA 2008.363 og TFA 2009.47

²¹⁷TFA 2009.111, afsnit 2, pkt. 4

²¹⁸LBK nr. 1073, kom. Til § 14, stk. 1, pkt. 1

²¹⁹I syv af 19 offentliggjorte landsretsdomme, det første år FOL § 14, stk. 1 har været i kraft, påstod den af forældrene, der ikke havde del i forældremyndigheden, senest i anken overførsel af forældremyndigheden, subsidiært fælles forældremyndighed. Dette følger af TFA 2009.111, afsnit 2, pkt. 2

²²⁰LFS 133, bem. Til § 14, pkt. 6 og TFA2009.111, afsnit 3, pkt. 1-2

²²¹LFS 133, bem. Til § 14, pkt. 14 og Krone Christensen, s. 195-196

²²²LFS 133, bem. Til § 4, pkt. 3 og Krone Christensen, s. 196

FOL § 34, at retten under sager om forældremyndighed skal sørge for at inddrage barnet, så dets perspektiv og eventuelle synspunkter kan komme til udtryk, hvilket eksempelvis kan ske gennem samtaler med barnet, børnesagkyndige undersøgelser, m.v., jf. FOL § 34, stk. 1, 2 pkt. Der skal endvidere tages hensyn til barnets egne synspunkter alt efter alder og modenhed, jf. FOL § 5²²³.

Det fremgår af Evaluering 2011, at der hersker en vis usikkerhed om fortolkningen af FOL § 11 i forhold til FOL § 14, stk. 1. Samme usikkerhed påpeges i evalueringsundersøgelsen om dom til fælles forældremyndighed. På denne baggrund påpeges det, at der foreligger et vist behov for tydeliggørelse af, om der skal anlægges en forskellig vurdering af spørgsmålet om fælles forældremyndighed i tilfælde, hvor der er tale om en fortsættelse af denne (FOL § 11) i forhold til de tilfælde, hvor der er tale om en etablering af fælles forældremyndighed eller overførsel af denne (FOL § 14, stk.1)²²⁴. Det har derfor i litteraturen været diskuteret, om FOL § 14, stk. 1 indeholder en formodning for etablering af fælles forældremyndighed. Spørgsmålet har bl.a. været diskuteret i TFA2009.111, hvor Lis Frost og Svend Danielsen anfører, at der efter FOL § 14, stk. 1, ikke gælder en formodning for etablering af fælles forældremyndighed, eftersom kriteriet *tungtvejende grunde*, alene findes i (daværende) FOL § 11 og at en afgørelse om etablering af fælles forældremyndighed derfor ikke kan begrundes med, at der ikke foreligger tungtvejende grunde, der taler imod fælles forældremyndighed, eller med at det er lovens udgangspunkt, at der er fælles forældremyndighed²²⁵. Her skal det bemærkes, at den nye FOL § 11 ligeledes indeholder en formodning for fælles forældremyndighed, idet bestemmelsen anfører, at retten kun kan ophæve den fælles forældremyndighed, hvis der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste, hvorfor diskussionen stadig er relevant. Den faglige ekspertgruppe bag Evaluering 2011, fremhæver da også, at der i FOL § 14, stk. 1, ikke er formuleret noget kriterium, der skal anvendes ved afgørelsen af sagerne, men at det følger af FOL § 4, at den enkelte afgørelse skal træffes ud fra hvad der er bedst for barnet²²⁶. Derfor kan Lars Thøgersens kommentar til bestemmelsen føre til fejlfortolkning, da det anføres²²⁷, at bestemmelsen indholdsmæssigt svarer til FOL § 11, hvorefter forældremyndighed kun kan ophæves, hvis der foreligger tungtvejende grunde²²⁸.

4.3.1 Afgørelser om fælles forældremyndighed

Ved afgørelser om fælles forældremyndighed efter FOL § 14, stk. 1, er det ifølge bemærkningerne, barnets relation til den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, som er afgørende for vurderingen af, hvorvidt det er bedst for barnet, at der dømmes til fælles forældremyndighed. Det skal herved indgå som et moment, hvor lang tid der er gået siden samlivsophævelsen, aftalen eller dommen der ønskes ændret. Det bør endvidere vurderes hvordan kontakten mellem barnet og den, der anmoder om at få del i forældremyndigheden, har været i den mellemliggende periode. I relation til kontakten, er det ikke afgørende, hvilket omfang samværet har haft, men derimod om der har været kontakt mellem barnet og forælderen. Såfremt manglende kontakt kan begrundes med samværs-sabotage fra forældremyndighedsindehaverens side, skal dette indgå i bedømmelsen, således at samværsforælderen mulighed for at få fælles forældremyndighed ikke svækkes²²⁹.

Derudover har de faktiske forhold stor betydning, eksempelvis hvis barnet i en længere periode har boet hos den, der nu søger om del i forældremyndigheden. Det bør desuden indgå i vurderingen,

²²³Krone Christensen, s. 196

²²⁴Evaluering 2011, afsnit 3.7.4, pkt. 1-2

²²⁵TFA2009.111, afsnit 3, pkt. 2-5

²²⁶Evaluering 2011, afsnit 3.7.4, pkt. 6

²²⁷LBK 1073, kom. Til § 14, stk. 1

²²⁸TFA2009.111, afsnit 4

²²⁹LFS 133, bem. Til § 14, pkt. 6 og 8 og Krone Christensen, s. 197

hvad der er baggrunden for, at den pågældende forælder der søger om del i forældremyndigheden, ikke tidligere har haft del i forældremyndigheden eller er blevet frataget denne²³⁰.

Desuden er det afgørende, om der er forhold, der taler imod etablering af fælles forældremyndighed²³¹. Disse forhold er de samme, som der efter bemærkningerne til FOL § 11 kan føre til ophævelse af en eksisterende fælles forældremyndighed. Det vil sige, at såfremt der foreligger en af de grunde, som kan føre til ophævelse af den fælles forældremyndighed efter FOL § 11, kan der efter FOL § 14, stk. 1, således heller ikke dømmes til fælles forældremyndighed²³². Dette betyder, at der efter FOL § 14, stk. 1 ikke kan etableres fælles forældremyndighed, hvis der er en formodning om, at forældrene ikke kan samarbejde om barnets forhold til barnets bedste, den ene forælder har udøvet vold eller lignende, herunder seksuelle krænkelse, mod den anden forælder, barnet eller andre i familien, hvis en af forældrene er uegnet som forældremyndighedsindehaver, eksempelvis grundet massivt misbrug, en alvorlig psykisk lidelse eller andet, der gør forælderen uegnet til at deltage i væsentlige beslutninger vedrørende barnets liv, eller hvis en forælder ikke er interesseret i at varetage omsorgen for barnet og gennem sin adfærd har vist, at den pågældende ikke er interesseret i at deltage i barnets liv²³³.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at der i tilfælde, hvor forældrene forud for barnets fødsel er flyttet fra hinanden og der er søgt om del i forældremyndigheden kort tid efter fødslen, kan der lægges vægt på, hvor lang tid parret har levet sammen inden samlivsophævelsen og om det er sandsynligt, at der på baggrund af det forudgående fællesskab kan etableres et samarbejde omkring barnet²³⁴. Her tilgodeses de tilfælde, hvor ugifte forældre ikke automatisk opnår fælles forældremyndighed efter loven, idet de ikke har haft fælles folkeregisteradresse indenfor de sidste 10 måneder før barnets fødsel, jf. FOL § 7, stk. 3 og ikke har afgivet en omsorgs- og ansvarserklæring eller indgået aftale om fælles forældremyndighed efter FOL § 9, jf. FOL § 7, stk. 1, hvorfor moderen efter FOL § 7, stk. 4, har forældremyndigheden alene. Der vil efter omstændighederne i øvrigt, kunne lægges vægt på forældrenes indbyrdes relationer og forholdets varighed, selvom forældrene ikke har boet sammen²³⁵.

Søges der om del i forældremyndigheden, efter at denne tidligere er ophævet efter FOL § 11, skal det indgå i vurderingen, hvorledes barnets og forældrenes forhold har ændret sig i forhold til afgørelsestidspunktet²³⁶.

4.3.1.1 Domme om etablering af fælles forældremyndighed

Til belysning af de forhold, som domstolene lægger vægt på ved domme om etablering af fælles forældremyndighed efter FOL § 14, stk. 1, kan bl.a. nævnes følgende domme.

Af dommene TFA2008.254 og TFA2013.168 fremgår det bl.a., at barnets tilknytning til den forælder, der ønsker del i forældremyndigheden, tillægges betydning. Der er i begrundelserne endvidere lagt vægt på forældrenes evne til at samarbejde²³⁷.

Det skal som overnævnt indgå i rettens vurdering, om der foreligger forhold, der taler imod etablering af fælles forældremyndighed. I TFA2009.54 blev der i tråd hermed henvist til, at der ikke forelå svære og uovervindelige samarbejdsproblemer, der talte imod fælles forældremyndighed²³⁸.

²³⁰LFS 133, bem. Til § 14, pkt. 6-8 og Krone Christensen, s. 197

²³¹LFS 133, bem. Til § 14, pkt. 10 og Krone Christensen, s. 197

²³²TFA2009.111, afsnit 3, pkt. 3, Krone Christensen, s. 197 og Evaluering 2011, afsnit 3.4.2, note 31

²³³LFS 133, bem. Til § 14, pkt. 10-14 og Krone Christensen, s. 197-198

²³⁴LFS 133, bem. Til § 14, pkt. 9 og Krone Christensen, s. 198

²³⁵LFS 133, bem. Til § 14, pkt. 9 og Krone Christensen, s. 198

²³⁶Krone Christensen, s. 198

²³⁷Krone Christensen, s. 198-199

²³⁸TFA2009.111, afsnit 5.1, pkt. 6 og Krone Christensen, s. 200

I TFA2011.58 udtalte landsretten, at det fremgår af forarbejderne til forældreansvarsloven, at manglende kontakt der skyldes samværs sabotage, ikke svækker samværsforælders mulighed for at opnå fælles forældremyndighed og da der i øvrigt ikke var oplyst om forhold, der talte imod fælles forældremyndighed, blev der dømt til fælles forældremyndighed.

4.3.1.2 *Domme, hvor der ikke etableres fælles forældremyndighed*

Forældrenes samarbejdsproblemer og konflikter har i en række landsretsdomme ført til, at landsretten har afvist at etablere fælles forældremyndighed efter FOL § 14, stk. 1. I TFA2013.83, fandt retten, som følge af et meget konfliktfyldt forhold mellem forældrene, at fælles forældremyndighed ville indebære en væsentlig risiko for, at der ville opstå samarbejdsproblemer og deraf følgende konflikter mellem parterne, der ville være til skade for barnet. I TFA2008.592 fandt retten ikke, at der var grundlag for at antage, at de hidtidige særdeles massive problemer om samvær og forældremyndighed var overstået, hvorfor der ikke var grundlag for at bestemme fælles forældremyndighed.

Uenighed om væsentlige beslutninger vedrørende barnets forhold, der efter FOL § 3, stk. 1, 1. pkt., kræver enighed mellem forældre med fælles forældremyndighed, har sammenholdt med forældrenes konfliktniveau ført til afvisning af påstand om etablering af fælles forældremyndighed²³⁹. I TFA2009.83 fandt retten efter oplysninger om parternes tvister om skolevalg, uoverensstemmelser om daglige spørgsmål og om udlevering af pas, at parternes konfliktniveau overskyggede det eventuelt positive for barnet i en fælles forældremyndighed og dømte derfor, at det var barnets bedste, at moderen fortsat havde forældremyndigheden. I TFA2010.464 var der ifølge moderen uenighed om drengens religiøse opdragelse og om skolevalg, idet faderen ønskede, at han skulle gå i muslimsk skole. Faderen havde tre år tidligere fået udstedt pas til drengen uden moderens viden og havde nægtet, at udlevere det. Moderen frygtede derfor bortførelse. Efter udlevering af passet til moderen havde samværet fungeret uden større problemer. Pga. det høje konfliktniveau og manglende samarbejde mellem forældrene blev fælles forældremyndighed ikke etableret.

Har forælderen kun haft en begrænset kontakt til barnet og er der samtidigt tale om sårbare børn, kan dette endvidere føre til afvisning af etablering af fælles forældremyndighed²⁴⁰. I TFA2010.232 havde forældrene til en 10-årig dreng aldrig boet sammen og faderen havde før drengens fødsel været gift med en anden kvinde, som han havde tre børn med. Faderens samvær med drengen havde været uregelmæssigt og havde i perioder været ophævet. Drengen havde adfærds- og trivselsproblemer og ifølge den børnesagkyndige erklæring, var han knyttet til både sin mor og sin far og havde behov for stabilitet, overskuelighed og tæt voksenstøtte. Landsretten fandt det bedst for drengen, at moderen fortsat havde forældremyndigheden alene, og lagde bl.a. vægt på, at parterne alene havde begrænset kommunikation, at de intet aktuelt samarbejde havde omkring ham og at de ikke havde samme opfattelse af, hvilke tiltag som var nødvendige i forhold til hans særlige behov.

Det fremgår ovenfor, at misbrug også er et forhold, der kan tale imod etableringen af fælles forældremyndighed. I TFA2009.280 frifandt byretten moderen, som havde forældremyndigheden alene, med henvisning til faderens betydelige alkoholforbrug og at han drak under samvær. Landsretten stadfæstede under henvisning til parternes indbyrdes relation og at der samtidig var tale om et barn med særlige behov.

Ved afgørelser om, hvorvidt der skal etableres fælles forældremyndighed eller ej, skal det som overnævnt indgå i vurderingen, om der er forhold, der taler imod etableringen af fælles forældremyndighed. Herved skal det bl.a. indgå i vurderingen, om der er tale om, at forælderen ikke har vist interesse for at varetage omsorgen for barnet og ved sin adfærd har vist, at den pågældende ikke har

²³⁹Krone Christensen, s. 203

²⁴⁰Krone Christensen, s. 204

til hensigt at deltage i barnets liv²⁴¹. Se TFA2010.598 hvor faderen ikke havde haft kontakt med det nu 14-årige barn, hvorfor landsretten tiltrådte, at det var bedst for barnet, at moderen fortsat havde forældremyndigheden alene.

4.3.2 Overførsel af forældremyndighed

Anmodes der om overførsel af forældremyndigheden, skal der ved vurderingen af barnets bedste, tages hensyn til, om forældremyndighedsindehaveren uden rimelig grund hindrer den anden forælders kontakt til barnet. Det anses som en stor belastning for barnet, såfremt den ene forælder konstant hindrer den anden forælders kontakt til barnet og vanskeliggør et samarbejde om barnet. Antages det, at barnet lider under dette, må retten ifølge bemærkningerne anlægge et fremtidsorienteret perspektiv, hvorved det nøje overvejes, hvad der på længere sigt, er bedst for barnet. Såfremt den anden forælder vil være bedre egnet til at varetage samarbejdet omkring barnet og sikre barnets kontakt til begge forældre, skal retten overveje at overføre forældremyndigheden til denne²⁴². Bemærkningerne er således i tråd med hovedprincippet i forældreansvarsloven om, at barnet har ret til to forældre²⁴³.

4.3.2.1 Domme om overførsel af forældremyndighed

I de følgende domme fandt retten grundlag for, at overføre forældremyndigheden til den anden af forældrene efter FOL § 14, stk. 1. Dommene er konkret begrundede, men kan bidrage til en nærmere belysning af baggrundende for, hvornår forældremyndigheden overføres.

I TFA2010.211 havde moderen til et barn gentagne gange politianmeldt faderen for seksuelle krænkelser, men efterforskningen var hver gang blevet henlagt. Grundet disse beskyldninger havde moderen nægtet, at udlevere pigen til samvær, hvorfor der fra 2002-2008 havde været ni fogsager. Byretten fandt begge forældre egnede som forældremyndighedsindehavere, men lagde vægt på, at moderen uden rimelig grund havde hindret faderens samvær og en børnesagkyndig erklæring fandt, at faderen måtte antages, at være den bedste til, at sikre at barnet i fremtiden fik en god kontakt til begge forældre og ikke kom i loyalitetskonflikt mellem disse. Forældremyndigheden blev af disse grunde overført til faderen. Landsretten stadfæstede i henhold til grundene og bemærkede desuden, at faderen syntes mest ressourcestræk og at der ikke var lagt afgørende vægt på det korte tidsrum, pigen havde boet hos sin far efter byretsdommen. Dommen er således i tråd med hovedprincipperne i loven om barnets ret til to forældre, idet retten vurderer at faderen er den bedste til at sikre barnets fremtidige kontakt til begge forældre.

I TFA2008.398 blev faderen, bl.a. på baggrund af oplysningerne i den børnesagkyndige erklæring, anset for at være bedst egnet til at varetage barnets særlige behov, herunder skabe den bedste sociale ramme for barnet. Faderen fik ligeledes overført forældremyndigheden i TFA2011.151, hvor barnet grundet moderens psykiske tilstand, var anbragt i pleje hos sin mormor. Faderen tilkendegav under sagen, at han ikke ønskede at flytte pigen fra plejefamilien, medmindre professionelle vurderede, at det var bedst for barnet, der led af en autismspeltumforstyrrelse. Retten vurderede, at faderen havde de bedste evner til at varetage barnets tarv i samarbejde med myndighederne.

I TFA2011.131/2 tilkendegav børnene under børnesagkyndig undersøgelse, at de ønskede at bo hos faderen, hvorefter byretten overførte forældremyndigheden over begge børn til ham. Moderen ankede imidlertid for så vidt angår S, som under samtale i landsretten tilkendegav, at han ønskede at bo hos moderen. Landsretten bestemte, at moderen fortsat skulle have forældremyndigheden over S. I TFA2011.420 fik moderen i 2007 forældremyndigheden over to af parrets tre børn, A og C, mens

²⁴¹Krone Christensen, s. 203-204

²⁴²LFS 133, bem. afsnit 4.10.3, pkt. 4, bem. Til § 14, pkt. 14 og Krone Christensen, s. 205

²⁴³Krone Christensen, s. 205

faderen fik forældremyndigheden over B. Landsretten overførte forældremyndigheden over B til moderen under hensyn til at den næsten 14-årige klart havde givet udtryk for, at han ønskede at bo hos moderen. Landsretten lagde desuden til grund, at moderen efter det oplyste om sine nuværende forhold var i stand til også at varetage omsorgen for B. Retten tog ligeledes hensyn til børnenes ønsker om bopæl i TFA2012.533, hvor moderen efter hun ved dom i 2011 havde fået forældremyndigheden over to af parret tre børn A og B, var flyttet fra Holbæk til København. Børnene havde svært ved at falde til, havde problemer i skolen og var flere gange stukket af til Holbæk. Begge børn udtalte under samtaler med børnesagkyndig og byretsdommeren, at de ville bo hos deres far og at deres mor ofte blev vred og i et tilfælde havde slået A med en bøjle. Moderen nægtede at have slået og forklarede, at faderen manipulerede med børnene. Dommeren og den børnesagkyndiges vurderede, at børnenes ønsker var udtryk for deres egne selvstændige vurderinger, hvorfor landsretten overførte forældremyndigheden over begge børn til faderen.

Afgørelserne tager således hensyn til forældreansvarslovens portalbestemmelser i § 4 og § 5 og er samtidig i tråd med FOL § 14.

4.3.2.2 *Domme, hvor forældremyndigheden ikke er blevet overført til den anden forælder*

Til at belyse retspraksis, hvor der ikke er fundet grundlag for at overføre forældremyndigheden til den anden af forældrene, kan nedennævnte domme nævnes.

Som omtalt ovenfor er det i bemærkningerne anført, at ved anmodning om overførsel af forældremyndigheden, skal retten ved vurderingen af barnets bedste tage hensyn til, om forældremyndighedsindehaveren uden rimelig grund hindrer den anden forælders kontakt til barnet. Det anføres videre i bemærkningerne, at hvis det må antages, at barnet lider under dette, må retten anlægge et fremtidsorienteret perspektiv og overveje hvad der på længere sigt er bedst for barnet²⁴⁴.

I TFA2010.350 havde forældre til en nu 7-årig pige ophævet samlivet, da hun var spæd og faderen havde ikke set hende siden 2005, da moderen trods gentagne fogedsager, tvangsbøder og forvaring havde nægtet at udlevere pigen til samvær. Byretten fandt, at en overførsel af forældremyndigheden ville være for indgribende for pigen og forbundet med så voldsomme omkostninger, at det ikke var bedst for hende. Landsretten stadfæstede. I TFA2013.83 havde M anmeldte F for seksuelt overgreb mod barnet A, men politiet indstillede efterforskningen. M måtte anses for gennem flere år uden rimelig grund at have hindret samværet, selv om F måtte anses for at være en kompetent far, der var velegnet til at have forældremyndigheden. Efter indholdet i den børnesagkyndige erklæring og da A hele sit liv havde boet sammen med og var nært knyttet til M, samt da A fra hun var 1½ år, kun havde haft sporadisk kontakt med F, som hun måtte antages at have et meget ambivalent forhold til, var det betænkeligt at anse det for bedst for A, at forældremyndigheden blev overført til F. M blev derfor frifundet for F's påstand herom. Der var således i begge sager udøvet samværschikane fra forældremyndighedsindehaverens side, men forældremyndigheden blev ikke overført, da det måtte anses for bedst for barnet.

I TFA2008.119 henviste byretten bl.a. til, at M var under behandling for en psykiatrisk diagnose, at der var bestyrket mistanke om, at også drengen havde en sådan diagnose, hvilket M bestred, at M ikke ønskede at samarbejde med F og at en socialkonsulent samarbejdede med begge forældre. Det forhold at drengen p.t. var bodsiddende hos M og ikke ønskede at bo hos F, kunne på denne baggrund ikke føre til andet resultat. Landsretten tiltrådte, at der uanset drengens tilkendegivelse ikke var grundlag for at overføre forældremyndigheden til M. I TFA2013.24/2 var barnet A tvangsansbragt udenfor hjemmet, men havde frem til 2010 bopæl hos M, der var tilknyttet lokalpsykiatrien og modtog medicin for depression. F fik ved dom i 2010 tillagt forældremyndigheden og anbringelsen blev herefter frivillig. A henvendte sig herefter til statsforvaltningen jf. FOL § 35 og oplyste, at hun

²⁴⁴LFS 133, bem. afsnit 4.10.3., pkt. 4, bem. Til § 14, pkt. 14 og Krone Christensen, s. 205

ønskede at bo hos sin mor. Der blev holdt møder med begge forældre og forløbet mandede ud i, at sagen blev indbragt for byretten, hvor M som sagsøger påstod forældremyndigheden overført til sig. Byretten udpegede en bistandsperson for A²⁴⁵. I en samtale med dommeren og en børnesagkyndig psykolog gav A klart udtryk for, at hun ønskede, at M fik forældremyndigheden, fordi hun gerne ville bo hos M og at hun ikke ønskede regelmæssig kontakt med F. M der nu havde det bedre psykisk, havde stedse været imod anbringelsen af A og havde haft samarbejdsproblemer med kommunen og med opholdsstedet. M mente, at samarbejdet med kommunen ville blive bedre, hvis hun fik forældremyndigheden og at hun ville få A hjem. Kommunen mente derimod, at A fortsat skulle være anbragt udenfor hjemmet. Landsretten var enig med byretten i, at det for at sikre A mest mulig ro omkring anbringelsen og i hverdagen, således at hun fortsat var i stand til at udvikle sig selvstændigt, var det bedst for A, at F - uanset A's ønske - beholdt den fulde forældremyndighed. Børnene havde i begge sager ytret ønske om overførsel af forældremyndigheden, men retten opretholdt desuagtet status quo.

I TFA2013.198 blev forældremyndigheden ikke overført til M, da retten bl.a. fandt det særdeles tvivlsomt, om M ville være i stand til at arbejde på at formindske de store konflikter mellem M og F til gavn for børnene og til at sikre dem kontakt med deres far, som de også havde brug for.

4.4 Retsvirkninger og tvangsfuldbyrdelse

Såfremt retten træffer afgørelse om etablering af fælles forældremyndighed efter FOL § 14, stk. 1, bevirker det, at forældrene i fællesskab skal varetage forældremyndigheden over barnet og at begge forældre har de pligter og beføjelser, som fremgår af FOL § 2.

Fælles forældremyndighed betyder endvidere, at væsentlige beslutninger vedrørende barnet, som eks. barnets navn, skolevalg, flytning udenlands m.v., kræver enighed mellem forældrene, jf. FOL § 3, stk. 1, 1. pkt.²⁴⁶.

Træffer retten derimod afgørelse om, at forældremyndigheden skal overføres til den anden forælder, er det alene denne forælder, som efter loven skal drage omsorg for barnet og derved kan træffe afgørelse om barnets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov, jf. FOL § 2. Herved kan forælderen på egen hånd træffe beslutninger vedrørende barnets forhold, herunder beslutninger om barnets navn, skolevalg og flytning. Barnets ret til samvær med den anden forælder berøres ikke af, at forældremyndigheden overføres, da barnets ret til samvær gælder, hvad enten der er fælles forældremyndighed eller eneforældremyndighed, jf. FOL § 19. Endeligt skal det bemærkes, at der fortsat gælder en underretningspligt ved flytning, jf. FOL § 18²⁴⁷.

Efter RPL § 478 stk. 1, nr. 1, kan en dom om forældremyndig efter FOL § 14, stk. 1, tvangsfuldbyrdes af fogedretten ved anvendelse af tvangsbøder eller umiddelbar magt, jf. RPL § 536, stk. 2. Tvangsfuldbyrdelsen sker efter regler i RPL § 537, jf. RPL § 536, stk. 1. Dommen kan fuldbyrdes, når fuldbyrdelsesfristen er udløbet, medmindre dommen forinden er anket, hvorved dommen ikke får virkning efter sit indhold. Fuldbyrdelsesfristen er som udgangspunkt 14 dage, medmindre andet er bestemt i dommen, jf. RPL § 480, stk. 1. Det kan dog i dommen bestemmes, at dommen kan tvangsfuldbyrdes, selvom den ankes inden fuldbyrdelsesfristens udløb, ligesom den ret, hvortil

²⁴⁵Det fremgår af LFS 133, bem., afsnit 2.3.3, pkt. 3, at de børn, der retter henvendelse til statsforvaltningen, skal have den nødvendige støtte til at formidle deres synspunkter og få aflastning. Dette fremgår også af vejledning nr. 71, afsnit 4.2.1, pkt. 7. Endeligt skal det bemærkes at A ikke i sig selv har en egentlig partsbeføjelse, se Krone Christensen, s. 63

²⁴⁶Krone Christensen, s. 209-210

²⁴⁷Krone Christensen, s. 210

dommen ankes inden fuldbyrdelsesfristens udløb, kan tillægge anken opsættende virkning, jf. RPL § 480, stk. 2 og 3²⁴⁸.

Afgørelser om forældremyndighed efter FOL § 14, stk. 1, kan ændres ved dom eller aftale. Er forældrene enige om at ændre forældremyndigheden, kan de på et hvilket som helst tidspunkt indgå en aftale herom. Se afsnit 4.2, pkt. 7 ovenfor. Her skal dog tilføjes at forældrene efter FOL § 10 kan aftale, at den fælles forældremyndighed skal ophøre. Er der truffet afgørelse om fælles forældremyndighed efter FOL § 14, stk. 1, vil denne afgørelse kunne ændres efter FOL § 11. Har retten overført forældremyndigheden til den anden af forældrene efter FOL § 14, stk. 1, kan denne forældre, senere anmode retten om, at der efter etableres fælles forældremyndighed, eller om at forældremyndigheden overføres til denne jf. FOL § 14, stk. 1²⁴⁹. Det følger imidlertid af FOL § 39, stk. 1, at en anmodning om ændring af forældremyndigheden kræver, at forholdene har ændret sig væsentligt. Om der er tale om væsentligt forandrede forhold – og ansøgningen derfor skal behandles – er en vurdering af, om forholdene på tidspunktet for ansøgningen er af en sådan karakter, at en ændring kan anses at være bedst for barnet²⁵⁰.

4.5 Retspolitik

Bestemmelsens formål er, at give mulighed for at ændre forældremyndigheden, hvor der mellem parterne ikke kan opnås enighed herom. Bestemmelsen giver derfor retten mulighed for at træffe afgørelse om fælles forældremyndighed, eller om der skal ske overførsel af denne, i de tilfælde hvor den ene af forældrene har forældremyndigheden alene.

Indledningsvist må det bemærkes, at det tidligere har givet anledning til en vis fortolkningstvivl, at FOL § 14, stk. 1, ikke angiver et kriterium. Det fremgår imidlertid af forarbejderne til FOL § 14, stk. 1, at såfremt der foreligger en af de grunde, som kan føre til ophævelse af den fælles forældremyndighed efter FOL § 11, kan der efter FOL § 14, stk. 1, ikke etableres fælles forældremyndighed. Kriteriet efter FOL § 11 har således betydning for rettens vurdering af FOL § 14, stk. 1. Det må, imidlertid anses som en selvfølge, at såfremt der efter FOL § 11 er sket ophævelse af den fælles forældremyndighed, fordi der er holdepunkter for at antage, at forældrene ikke kan samarbejde til barnets bedste, skal der ske frifindelse for en påstand om etablering af fælles forældremyndighed, hvis der ikke er tale om væsentligt forandrede forhold, eftersom loven ellers vil blive selvmodsigende²⁵¹. Det må endvidere bemærkes, at det manglende (særskilte) kriterium medfører at retstilstanden på området bliver mere usikkert.

4.5.1 Konklusion

Det må vurderes ud fra overstående gennemgang af forarbejder og retspraksis, at bestemmelsen ikke antages at indeholde en formodning for etablering af fælles forældremyndighed. Det skal fremhæves at der i FOL § 14, stk. 1, ikke er formuleret noget kriterium, der skal anvendes ved afgørelsen, hvorfor det afgørende for udfaldet af sagen efter FOL § 14, stk. 1, må være om det kan anses for at være det bedste for barnet, at ændre eller at bevare den eksisterende retlige ramme for forældreskabet. Herved skabes der rum for at foretage en positiv vurdering af, hvilken løsning der er bedst for barnet i den konkrete sag, hvilket alt andet lige må betyde, at det er barnets bedste, der vægtes tungest.

²⁴⁸Krone Christensen, s. 210

²⁴⁹Krone Christensen, s. 210-211

²⁵⁰LFS 157, bem. Til nr. 17 og 18 (§ 39), pkt. 4 og FM2013.99

²⁵¹Dette følger nu også af FOL § 39, stk. 1

5 KONKLUSION

Formålet bag forældreansvarsloven var et ønske om at gøre op med den hidtidige praksis på området. Med forældreansvarsloven ønskede man således en grundlæggende ændring af området, hvor efter det var barnets ret til begge sine forældre- og ikke forældrenes ret til barnet- der skulle være det bærende element for afgørelserne. Det fremgår af forarbejderne, at det klare udgangspunkt skal være, at forældrene har fælles forældremyndighed og at dette fællesskab omkring barnet fortsætter efter en samlivsophævelse. I det omfang forældrene ikke lever op til det fælles ansvar, kan det være bedst for barnet, at der ikke er fælles forældremyndighed. Det fremgår desuden, at afgørelser skal træffes ud fra, hvad der er bedst for barnet og at barnets perspektiv skal belyses i alle sager.

Konklusionen må derfor være, at hvor forældreansvarslovens hovedprincip om fælles forældremyndighed er uforenelig med lovens andet grundprincip om barnets bedste, er det på nuværende tidspunkt barnets bedste der vægter tungest, således dømmes der ikke til fælles forældremyndighed for enhver pris.

6 PERSPEKTIVERING

Det bemærkes indledningsvist, at afhandlingen *udelukkende* omhandler adgangen til at dømme forældre til fælles forældremyndighed og derfor ikke en analyse af hele den med lov nr. L 499 af 06. juni 2007 og lov nr. L 600 af 18. juni 2012 indførte retstilstand.

Det kan vurderes, om udgangspunkterne i forældreansvarsloven, kan udformes på en måde, så de ikke i konkrete situationer fremstår som uforenelige.

Flere medlemmer fra ekspertgruppen²⁵², har i billagene til evaluering 2011 argumenteret for, at det centrale for barnet er, at det fælles forældreansvar fungerer i det daglige, hvorfor de mener, at forældreansvarslovens udgangspunkt bør tages i barnets interesse i fælles forældremyndighed, idet formålet må være at finde den mest konfliktdæmpende løsning for barnet²⁵³.

Det er vigtigt at bemærke, at forældreansvarsloven allerede søger, at øge muligheden for at skærme barnet mod forældrenes konflikt. Overnævnt løsning vil dog forene lovens udgangspunkter og dermed fjerne den tvivl, der kan opstå, omkring vægtningen af udgangspunkterne, hvor disse er uforenelige. Det må derfor overvejes, at følge medlemmernes anvisning.

Det må erindres, at retspraksis stadig er forholdsvis begrænset, hvorfor det stadig er af stor interesse at afvente domstolenes fremtidige stillingtagen til adgangen til at dømme forældre til fælles forældremyndighed.

²⁵²Familiestyrelsen har som led i evalueringen af forældreansvarsloven etableret en faglig ekspertgruppe om evalueringen af forældreansvarsloven. I ekspertgruppen deltager repræsentanter for Domstolsstyrelsen, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Danske Familieadvokater, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, statsforvaltningen og Familiestyrelsen.

²⁵³Bilag til evaluering 2011, side 317

LITTERATUR- OG FORKORTELSLISTE

Udvalgsarbejde:

Betænkning II, nr. 369/1964

Betænkning nr. 985/1983:

Forældremyndighed og samværsret

Forkortet: Betænkning 1983

Betænkning nr. 1247/94:

Fælles forældremyndighed, samværsvanskeligheder, børnesagkyndig rådgivning

Forkortet: Betænkning 1994

Betænkning nr. 1475:

Barnets perspektiv. Forældremyndighed. Barnets Bopæl. Samvær. Tvangsfuldbyrdelse

Forkortet: Betænkning 2006

Evalueringsrapport af forældreansvarsloven:

Forkortet: Evaluering 2011

Love og forarbejder:

Lov nr. 277 af 30. juni 1922:

Lov om umyndighed og værgemål

Forkortet: Myndighedsloven

Lov nr. 256 af 4. juni 1969:

Lov om ægteskabets indgåelse og opløsning

Lov nr. 280 af 7. juni 1972:

Lov nr. 244 af 8. juni 1978:

Lov nr. 230 og 231 af 6. juni 1985:

Lov om ændring af myndighedsloven m.v.

Lov nr. 793 af 27. november 1990:

Lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (Internationale børnebortførelser)

Lov nr. 387 af 14. juni 1995:

Lov om forældremyndighed og samvær (Forældremyndighedsloven)

Forkortet: FML

Lov nr. 416 af 10. juni 1997:

Lov om ændring af lov om forældremyndighed og samvær (Afskaffelse af revselsesretten)

Lov nr. 461 af 7. juni 2001:

Lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Ændringer som følge af børneloven m.v.)

Lov nr. 446 af 9. juni 2004:

Lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (Regelforenkling på det familieretlige område m.v.)

Lov nr. 525 af 24. juni 2005:

Lov om ændring af lov om forældremyndighed og samvær, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (Udmøntning af kommunalreformen på det familieretlige område)

Lov nr. 542 af 24. juni 2005:

Lov om regional statsforvaltning (Statsforvaltningsloven)

Lov nr. 434 af 8. maj 2006:

Lov om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen (Haagerbørnebeskyttelsesloven)

Lov nr. 499 af 6. juni 2007:

Forældreansvarslov (Forældreansvarsloven)

Forkortet: FOL

Lov nr. 537 af 26. maj 2010:

Lov om ændring af lov om registreret partnerskab, lov om en børnefamilieydelse og lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag (Udvidet adgang for registrerede partnere til adoption og overførsel af forældremyndighed m.v.)

Lov nr. 532 af 12. juni 2012:

Lov om ændring af lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, lov om ægteskabets retsvirkninger og retsplejeloven og om ophævelse af lov om registreret partnerskab (Ægteskab mellem to personer af samme køn)

Lov nr. 600 af 18. juni 2012:

Lov om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister (Ændringer som følge af evalueringen af forældreansvarsloven)

Forkortet: FOL

Lov nr. 647 af 12. juni 2013:

Lov om ændring af lov om regional statsforvaltning, lov om børns forsørgelse, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love som følge af ændret organisering af statsforvaltningerne (Ændret organisering af statsforvaltningerne, regelforenklinger og omkostningsdækkende egenbetaling på det familieretlige område m.v.)

Lovforslag nr. 24 fremsat 10. oktober 1984:

Forslag til lov om ændring af myndighedsloven m.v.

Lovforslag nr. 176 fremsat 22. februar 1995

Forslag til Lov om forældremyndighed og samvær

Lovforslag nr. 28 fremsat 24. februar 2005:

Forslag til Lov om ændring af lov om forældremyndighed og samvær, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (Udmøntning af kommunalreformen på det familieretlige område)

Forkortet: LFS 28, bem.

Lovforslag nr. 133 fremsat 31. januar 2007:

Forslag til Forældreansvarslov

Forkortet: LFS 133, bem.

Lovforslag nr. 157 fremsat 13. april 2012:

Forslag til Lov om ændring af forældreansvarsloven, retsplejeloven og lov om Det Centrale Personregister

Forkortet: LFS 157, bem.

Lovbekendtgørelse nr. 750 af 19. oktober 1998:

Bekendtgørelse af lov om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (Inkorporeringsloven)

Lovbekendtgørelse nr. 375 af 6. april 2010:

Bekendtgørelse af lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser)

Lovbekendtgørelse nr. 1008 af 24. oktober 2012:

Bekendtgørelse af lov om rettens pleje (Retsplejeloven)

Forkortet: RPL

Lovbekendtgørelse nr. 1047 af 8. november 2012

Bekendtgørelse af børneloven

Forkortet: BL

Lovbekendtgørelse nr. 392 af 22. april 2013:

Bekendtgørelse af adoptionsloven

Forkortet: ADL

Bekendtgørelse nr. 6 af 16. januar 1992

Bekendtgørelse af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder

Litteratur:

Christensen, Stine Krone:

Forældreansvarsloven med kommentarer,

Thomson Reuters, 1. udgave, 2. oplag 2011

Forkortet: Krone Christensen

Jørgensen, Per Schultz:

Børneperspektivet – enkelt og svært i Bergmann, Mette: *Forældreansvarsloven: Forældreansvarsloven – kærligt talt,*

Turbine, 1. udgave 2012

Forkortet: Schultz Jørgensen

Kronborg, Annette:

Forældremyndighed og Menneskelig integritet,

Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 1. udgave, 1. oplag 2007

Forkortet: Kronborg

Lorenzen, Per med flere:

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention,

Jurist- og Økonomiforbundets forlag, 3. udgave, 2011

Forkortet: Lorenzen

Lund-Andersen, Ingrid:

Faderskabssager,

Notat i Materialesamling, Familieret 2008, nr. 2, Aarhus Universitet, Afdelingen for Privatret

Forkortet: Ingrid Lund-Andersen

Thøgersen, Lars:

Karnov kommentar til Lovbekendtgørelse 1073 af 20. november 2012

Forkortet: LBK 1073, kom.

Artikler:

Frost, Lis og Svend Danielsen:

Forældreansvarslovens § 14, Fælles forældremyndighed – overførsel af forældremyndighed,

TFA2009.111

Forkortet: TFA2009.111

Holdgaard, Marianne, Line Bune Juhl og Hanne Marie Motzefeldt:

Fælles forældremyndighed og skolevalg - forældreansvarslovens regler,

TFA2011.513

Forkortet: TFA2011.513

Holdgaard, Marianne, Line Bune Juhl og Hanne Marie Motzefeldt:

Skoleslagsmål – en ny kommunal udfordring,

Socialrådgiveren, 2012

Forkortet: Holdgaard; Bune Juhl og Motzefeldt

Nielsen, Dorrit Sylvest og Svend Danielsen:

Forældreansvarslovens § 11, skal den fælles forældremyndighed fortsætte?,

TFA2009.103

Forkortet: TFA2009.103

Vestergaard, Malene og Stine Krone Christensen:

Ændringer som følge af evalueringen af forældreansvarsloven,

Juristen nr. 5, oktober 2012

Forkortet: Vestergaard og Krone Christensen

Vejledninger:

Vejledning nr. 104 af 19. december 2011:

Vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær mv.

Forkortet: VEJ nr. 104

Vejledning nr. 71 af 27. september 2012:

Vejledning om forældremyndighed og barnets bopæl

Forkortet: VEJ nr. 71

Vejledning nr. 9297 af juni 2013:

Vejledning om samvær

Forkortet: VEJ nr. 9297

Internetsider:

Ankestyrelsen, Familieretsafdeling:

Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

<http://www.familiestyrelsen.dk/boern/haagerboernebeskyttelseskonventionen/>

Bækgaard, Viggo, Landsforeningen Børn og Samvær:

Fortsat fælles forældremyndighed over 4½ årig D med blødersygdom trods højt konfliktniveau og Ms antagelse af problemer hos F, ØLD 25. april 2013, utrykt

<http://www.boernogsamvaer.dk/artikler/afgoelser/foraeldremyndighed/655-fortsat-faelles-foraeldremyndighed-over-4f-arig-d-med-blodersygdom-trods-hojt-konfliktniveau-og-ms-antagelse-af-problemer-hos-f-old-25-april-2013-utrykt>

Bækgaard, Viggo, Landsforeningen Børn og Samvær:

Fælles forældremyndighed ikke ophævet, idet det ikke kunne antages, at F og M ikke kunne samarbejde, TFA 2013/229 VLD

<http://www.boernogsamvaer.dk/artikler/afgoelser/foraeldremyndighed/664-faelles-foraeldremyndighed-ikke-ophaevet-idet-det-ikke-kunne-antages-at-f-og-m-ikke-kunne-samarbejde-tfa-2013229-vld>

Bækgaard, Viggo, Landsforeningen Børn og Samvær:

Ikke overførsel af forældremyndighed over 7-årig P og ej heller fælles forældremyndighed. M har uden rimelig grund hindret samvær (samværschikane), TFA 2013/83 VLD

<http://www.boernogsamvaer.dk/artikler/afgorelser/foraeldremyndighed/649-ikke-overforsel-af-foraeldremyndighed-over-7-arig-p-og-nej-heller-faelles-foraeldremyndighed-m-har-uden-rimelig-grund-hindret-samvaer-samvaerschikane-tfa-201383-vld>

Familieretsafdelingen i Anestyrelsen:

Registreret partnerskab

<https://www.borger.dk/Sider/Registreret-partnerskab.aspx>

Folketinget:

L 133 Forslag til forældreansvarslov

<http://www.ft.dk/samling/20061/lovforslag/1133/89/353/afstemning.htm#dok>

Grønberg, Jørgen:

Oversigt over nogle af de nye regler i den nye lov om forældreansvar og Oversigt over nogle af ændringerne pr. 01.10.2012 i lov om forældreansvar

<http://www.themis.dk/synopsis/index.asp?hovedramme=/synopsis/forside.html>

Institut for menneskerettigheder:

Børn

http://www.menneskeret.dk/files/pdf/Publikationer/Status/dk/2012/STATUS_2012_I_MR-Børn.pdf

Justitsministeriet familiestyrelsen:

Evaluering af forældreansvarsloven i 2011 – temaer og proces, REU alm. Del, bilag 615

http://www.familiestyrelsen.dk/fileadmin/user_upload/Foraeldremyndighed_og_samvaer/Notat_til_REU.pdf

Domme:

U.2000.1260V	TFA2009.83	TFA2012.533
U.2008.330V	TFA2009.280	TFA2013.24/2
U.2013.691Ø	TFA2010.211	TFA2013.29
U.2013.672Ø	TFA2010.232	TFA2013.75
FM2013.99	TFA2010.280/2FS	TFA2013.83
TFA2004.521/2	TFA2010.350	TFA2013.99
TFA2008.48	TFA2010.375	TFA2013.110/2
TFA2008.68	TFA2010.464	TFA2013.137
TFA2008.121/1	TFA2010.482/2	TFA2013.168
TFA2008.119	TFA2010.598	TFA2013.198

TFA2008.254
TFA2008.363
TFA2008.398
TFA2008.592
TFA2009.47
TFA2009.54

TFA2011.58
TFA2011.131/2
TFA2011.151
TFA2011.420
TFA2011.513
TFA2012.3

TFA2013.229/2
TFA2013.237
TFA2013.254/2
TFA2013.288
TFA2013.323